

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Kontrola výkonu státní správy u Všeobecné zdravotní pojišťovny
Control of State Administration at General Health Insurance Company

Student: Eva Fazekasová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Milan Gryga

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra práva

Zadání bakalářské práce

Student: **Eva Fazekasová**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208R011 Ekonomika a právo v podnikání
Téma: **Kontrola výkonu státní správy u Všeobecné zdravotní pojišťovny**
Control of State Administration at General Health Insurance Company

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Všeobecná zdravotní pojišťovna
 3. Plátcí pojistného
 4. Kontrola výkonu státní správy a její výsledky
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnanců, zaměstnavatelů, OSVČ s komentářem a příklady 2011*. 3. vyd. Olomouc: Anag, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7263-644-0.
DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojišťovny a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, 2009. 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4.
HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7380-096-3.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Milan Gryga**

Datum zadání: 25.11.2011
Datum odevzdání: 11.05.2012

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.“ Přílohy č. 1,2,3,4,5 a 6, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

.....
Eva Fazekasová

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Všeobecná zdravotní pojišťovna.....	7
2.1. Zdravotní pojišťovny.....	7
2.2. Veřejné zdravotní pojištění	9
2.2.1. Právní předpisy.....	9
2.2.2. Osobní rozsah.....	9
2.2.3. Účel.....	10
2.2.4 Vznik a zánik zdravotního pojištění	10
2.3. Výkon státní správy.....	11
2.3.1. Veřejná správa.....	11
2.3.2. Státní správa	12
2.3.3. Subjekty a vykonavatelé státní správy	12
2.4. Všeobecná zdravotní pojišťovna.....	14
2.4.1. Základní údaje	14
2.4.2. Organizační struktura	15
2.4.3. Orgány VZP ČR.....	15
2.4.4. Hospodaření VZP ČR.....	16
3. Plátcí pojistného	18
3.1. Placení pojistného	18
3.1.1. Výše pojistného.....	18
3.1.2. Rozhodné období	18
3.1.3. Způsob platby pojistného.....	19
3.2. Pojištěnci	19
3.2.1. Zaměstnanec	19
3.2.2. OSVČ	23
3.2.2. OBZP	27
3.3. Zaměstnavatel.....	28
3.4. Stát.....	31
4. Kontrola výkonu státní správy a její výsledky	33
4.1. Kontrola ve veřejné správě – teoretická vymezení	33
4.2. Kontrola a kontrolní systém u VZP	35

4.2.1. Kontrola prováděná vnějšími kontrolními úřady.....	36
4.2.2. Kontrola prováděná vnitřními kontrolními orgány a činnost rozhodčího orgánu...	37
4.2.3. Činnost vnitřního auditora	38
4.2.4. Kontrola plátců pojistného.....	39
4.2.5 Revizní činnost.....	40
4.3. Kontrola plátců pojistného	40
4.3.1. Hromadní plátcí.....	41
4.3.2. Samoplátcí	42
4.4. Výsledky kontroly plátců pojistného.....	43
4.4.1. Pokuta.....	43
4.4.2. Penále	44
4.4.3. Přirážka k pojistnému.....	44
4.4.4. Splátkový kalendář	45
4.4.5. Vymáhání dlužného pojistného.....	45
4.5. Aktuální situace VZP na českém trhu	49
5. Závěr.....	51
Seznam použité literatury a pramenů	53
Seznam zkratk	56
Seznam tabulek	57
Seznam obrázků	57

1. Úvod

Téma bakalářské práce je orientováno na kontrolu výkonu státní správy u Všeobecné zdravotní pojišťovny. Práce je zaměřena na plátce pojistného, na zdravotní pojištění, na kontrolu plátců pojistného a následně na výsledky, které z této kontroly vycházejí.

Jedná se o téma aktuální, které se dotýká každého z nás, jelikož zdravotní pojištění vzniká v den narození. Zdraví je to nejcennější a nejdůležitější, co každý člověk má, a potřebuje ke svému životu, ale ani zdraví není zcela zadarmo. Občané měsíčně odvádí pojistné na zdravotní pojištění, ze kterého je financována zdravotní péče. Odvodem pojistného na zdravotní pojištění vyjadřujeme solidaritu, že jsme si schopni pomoci navzájem. Nikdy ale nevíme, kdy tuto solidaritu budeme sami potřebovat. Různá onemocnění a úrazy nás mohou bohužel potkat kdykoliv. Jejich léčba je v některých případech finančně velmi náročná, a proto je důležité se proti těmto událostem pojistit, a zajistit si tak pojištění výdajů na zdravotní péči.

Pro tuto práci byla Všeobecná zdravotní pojišťovna (dále VZP ČR) byla vybrána hned z několika důvodů. Především se jedná o právnickou osobu, která byla státem pověřena provádět výkon státní správy. Za tento výkon se mimo jiné považuje správa ve věcech účasti na veřejném zdravotním pojištění a správa ve věcech placení pojistného. VZP ČR je jedinou zdravotní pojišťovnou v České republice (dále ČR), která má pravomoc být vykonavatelem státní správy. Má nejdelší působnost na českém trhu a je garantována státem. Za její kvalitu a prosperitu hovoří to, že má největší klientelu ze současných osmi zdravotních pojišťoven na českém trhu.

Placení pojistného souvisí s hrazením zdravotní péče jednotlivých pojištěnců. Ze zdravotního pojištění je financováno české zdravotnictví, a proto je velmi důležité zajistit správný výběr pojistného. Kontrola se provádí vždy podle platných právních předpisů. Ne všichni občané si uvědomují závažnost porušení daných povinností, zejména neplacení pojistného. V případě zjištění nesplněných nebo porušených pravidel placení pojistného u jednotlivých plátců dochází k následnému vymáhání dlužného pojistného příslušnou zdravotní pojišťovnou. Jen tak se docílí celkové stability a rovnováhy složitého systému zdravotnictví.

Hlavním cílem této práce je popisnou analýzou seznámit čtenáře s problematikou kontroly plátců pojistného na zdravotní pojištění a poukázat na její výsledky u VZP ČR.

Práce je rozdělena na několik částí. Druhá kapitola se věnuje přímo charakteristice, hlavním činnostem VZP ČR a vymezení všech jejích pojmů, které slouží k uvedení do

problematiky a k seznámení se s danou zdravotní pojišťovnou. Třetí kapitola se zabývá popisem jednotlivých plátců pojistného a jejich právy a povinnostmi, které jsou stěžejní pro další rozpracování. Čtvrtá kapitola je zaměřena jak teoreticky, tak i prakticky na kontrolu výkonu státní správy u VZP ČR a na její výsledky, které z kontroly vycházejí.

Veškeré informace byly získány z literatury a ze zákonů, které jsou uvedeny v seznamu publikací v závěru práce. Informace týkající se problematiky kontroly výkonu státní správy u VZP ČR, tedy kontroly plátců pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, byly získány formou konzultací s vedoucí oddělení pojistného a služeb pro klienty v pobočce VZP ČR v Olomouci.

2. Všeobecná zdravotní pojišťovna

V úvodu je pojednáváno o existenci zdravotní pojišťovny v ČR a čtenáři jsou seznámeni s pojmem veřejné zdravotní pojištění a s pojmem veřejná správa, které s VZP ČR velmi úzce souvisí.

Druhá část kapitoly je zaměřena na samotnou VZP ČR a podrobně jsou zde popsány její hlavní činnosti a struktura.

2.1. Zdravotní pojišťovny

Systém veřejného zdravotního pojištění je charakterizován existencí zdravotních pojišťoven jako veřejných institucí. Zdravotní pojišťovny jsou právnické osoby nebo akciové společnosti pojišťující zdravotní rizika člověka.¹

Zdravotní pojišťovny jsou kromě VZP upraveny zákonem č.280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách. Tento zákon upravuje vznik, zánik a činnost těchto zaměstnaneckých pojišťoven. Resortní zaměstnanecká pojišťovna provádí všeobecné zdravotní pojištění zejména pro zaměstnance všech organizací založených nebo zřízených jedním ministerstvem ČR nebo podléhajících ucelené části tohoto ministerstva. Oborová zaměstnanecká pojišťovna provádí všeobecné zdravotní pojištění pro zaměstnance jednoho oboru a podniková zaměstnanecká pojišťovna provádí všeobecné zdravotní pojištění pro zaměstnance jednoho nebo více podniků.²

Jak tvrdí Šatera (2010), může se na trhu zdravotního pojištění všeobecně vyskytovat buď jedna zdravotní pojišťovna, která by měla tedy monopolní postavení, nebo více zdravotních pojišťoven, u kterých by jedna z nich měla dominantní postavení. Jak je známo, pro Českou republiku je typická druhá varianta s dominantním postavením VZP ČR.

V České republice existuje celkem osm zdravotních pojišťoven. Zdravotní pojišťovna Média byla do roku 2011 devátou zdravotní pojišťovnou ČR, ale 28. března 2011 se sloučila se VZP ČR, jelikož nesplnila zákonný závazek dosáhnout 100 000 pojištěnců, a tak se pojištěnci automaticky stali klienty VZP ČR. Tabulka č. 2.1. ukazuje dostatečný přehled zdravotních pojišťoven i se zkratkou a číslem dané pojišťovny.

¹ KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. s. 234. 3. aktualizované vyd. Ostrava: Montanex 2010. ISBN 978-80-7225-319-7

² DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. s. 36. 3.vyd. Praha: Ekopress 2009. ISBN: 978-80-86929-51-4

Tab. 2.1. Přehled současných zdravotních pojišťoven

Zkratka	POJIŠŤOVNY ČR	Číslo
VZP	Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR	111
VoZp	Vojenská zdravotní pojišťovna ČR	201
PZP	Průmyslová zdravotní pojišťovna	205
OZPBaP	Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví	207
ZP Š	Zaměstnanecká pojišťovna Škoda	209
ZP MV	Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra	211
RBP	Revírní bratrská pokladna	213
ZP M-A	Zdravotní pojišťovna Metal – Aliance	217

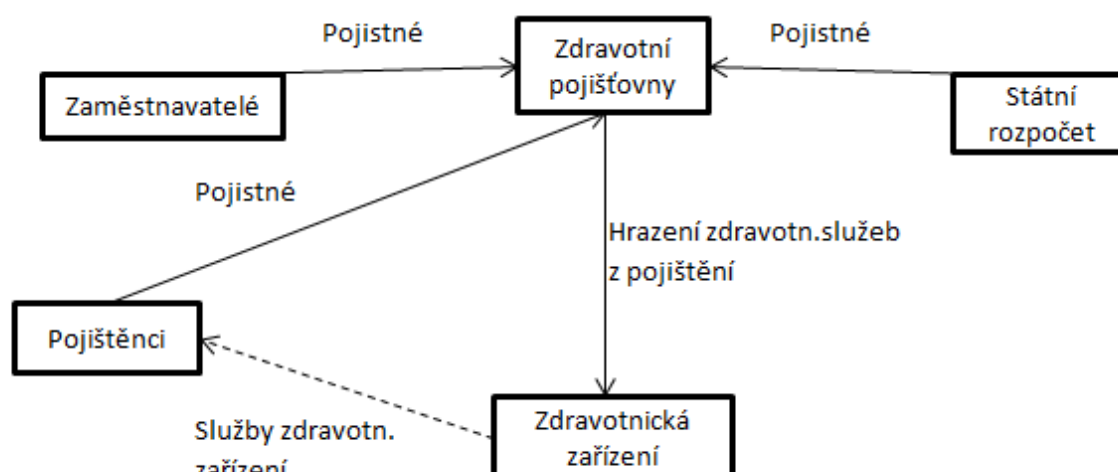
Zdroj: KÁŇA, P. *Základy veřejné správy*. 3. aktualizované vyd. Ostrava: Montanex 2010. 235 s.

Podle Janasové (2007) lze činnosti zdravotních pojišťoven rozdělit do tří základních skupin, a to do činnosti hlavní, provozní a vedlejší. Do hlavní činnosti pojišťoven patří veškeré záležitosti spojené s veřejným zdravotním pojištěním. Týkají se jí především oblasti výběru pojistného, jeho přerozdělování a úhrady zdravotnických služeb poskytovaných pojištěncům. Provozní činnost se týká vlastního provozu pojišťoven. Činnost vedlejší zahrnuje veškerou povolenou činnost zdravotních pojišťoven, kterou nelze zařadit ani do hlavní, ani do provozní činnosti. Může jít například o smluvní zdravotní pojištění či pronájem.

Mezi příjmy zdravotních pojišťoven patří platby pojistného od pojištěnců, z titulu pracovního poměru nebo jiné samostatně výdělečné činnosti, z titulu občanství ČR nebo trvalého pobytu v ČR, dále platby od zaměstnavatelů za osoby, které zaměstnávají, platby pojistného od státu a příjmy od zaměstnavatelů, u nichž charakter vykonávané práce vyžaduje zvýšenou zdravotní péči o zaměstnance. Situaci znázorňuje i následující obr. 2.1.³

³ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. s. 36. 3.vyd. Praha: Ekopress 2009. ISBN: 978-80-86929-51-4

Obr. 2.1. Schéma financování zdravotního pojištění

Zdroj: DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3.vyd. Praha: Ekopress 2009. 37 s.

2.2. Veřejné zdravotní pojištění

Jelikož je v této práci velmi frekventovaný pojem veřejné zdravotní pojištění, je nutno zaměřit se na důkladné vysvětlení tohoto pojmu.

2.2.1. Právní předpisy

Veřejné zdravotní pojištění upravují dva hlavní zákony. Prvním je zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a druhým je zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, který určuje výši pojistného, podmínky placení, evidenci plátců pojistného a kontrolní záležitosti.

2.2.2. Osobní rozsah

Veřejnému zdravotnímu pojištění podléhají ze zákona povinně osoby, které mají trvalý pobyt na území ČR a osoby, které sice nemají trvalý pobyt na území ČR, ale jsou zaměstnány u zaměstnavatele, který trvalý pobyt nebo sídlo na území ČR má.

Vyňaty jsou ze zdravotního pojištění osoby, které nemají na území ČR trvalý pobyt a jsou činné v ČR pro zaměstnavatele, kteří požívají diplomatických výhod a imunit a nemají

sídlo na území ČR. Dále osoby, které dlouhodobě pobývají v cizině (déle jak šest měsíců) a pojistné neplatí.⁴

2.2.3. Účel

Veřejné zdravotní pojištění je druh zákonného pojištění, na jehož principech je plně nebo částečně hrazena zdravotní péče poskytnutá pojištěnci. Cílem je zachovat či zlepšit zdravotní stav pojištěnce. Zdravotní pojištění uskutečňují zdravotní pojišťovny.

Zdravotní pojištění se ovšem nevztahuje na pojištění dávek v nemoci. Tím se zabývá nemocenské pojištění a Česká správa sociálního zabezpečení.⁵

2.2.4 Vznik a zánik zdravotního pojištění

Podle §3 odst. 1 zák. č. 48/1997 Sb. zdravotní pojištění vzniká dnem narození, jde-li o osobu s trvalým pobytem na území ČR. Dále vzniká dnem, kdy se osoba bez trvalého pobytu na území ČR stala zaměstnancem zaměstnavatele v ČR, nebo zdravotní pojištění vzniká dnem získání trvalého pobytu na území ČR.

Podle §3 odst. 2 zák. č. 48/1997 Sb. zdravotní pojištění zaniká dnem úmrtí pojištěnce nebo prohlášení pojištěnce za mrtvého. Dále zaniká dnem, kdy osoba bez trvalého pobytu na území ČR přestala být zaměstnancem zaměstnavatele v ČR, nebo zdravotní pojištění zaniká dnem ukončení trvalého pobytu na území ČR.

Existují i zvláštní případy vzniku a zániku zdravotního pojištění. U osob s trvalým pobytem na území ČR, které pobývaly v cizině nepřetržitě v období od 31. prosince 1992 až do 1. května 1995, vzniká povinnost účastnit se na veřejném zdravotním pojištění a platit pojistné až dnem návratu z ciziny. Tento dlouhodobý pobyt jsou osoby povinny doložit příslušné zdravotní pojišťovně.

V praxi se objevují také případy, kdy má osoba v ČR evidován trvalý pobyt, ale fakticky má pobyt mimo území ČR. Nejedná se ale o případy, kdy je tato osoba pojištěncem v zemích Evropské unie, zemích Evropského hospodářského prostoru (Norsko,

⁴ DANĚK, Antonín a Jiří GLET. *Zdravotní pojištění*. s. 11. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-46-7.

⁵ ČERVNIKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 16. 3. vyd. Olomouc: ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

Lichtenštejnsko, Island) nebo ve Švýcarsku podle Nařízení Rady EU. V takových případech lze pojištění osoby v ČR ukončit.⁶

2.3. Výkon státní správy

VZP ČR je vykonavatelem státní správy. Pro ujasnění pojmu a pochopení problematiky je nutno se zaměřit na pojem státní správa.

2.3.1. Veřejná správa

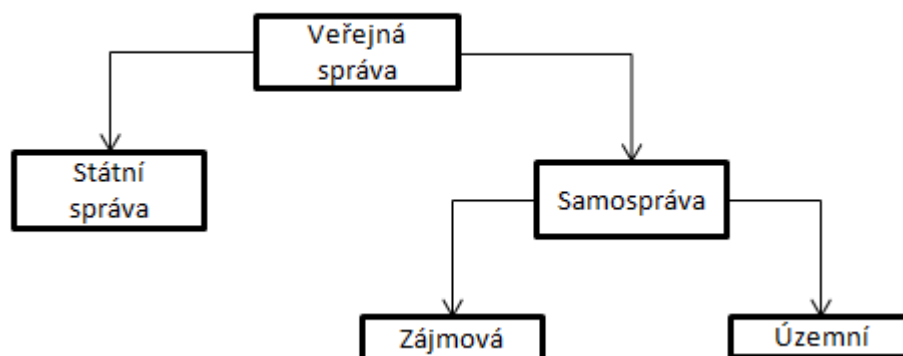
Veřejná správa je základním pojmem správního práva. Veřejná správa aktivně organizuje a řeší nejrůznější společenské situace. Obecně ji můžeme vymezit jako správu veřejných záležitostí, která je vykonávána subjekty veřejné správy a jejich orgány. Veřejné záležitosti nejsou právně vymezeny, protože se jedná o neurčitý právní pojem. Za tyto záležitosti se všeobecně považují obecně prospěšné činnosti pro celou společnost a při jejich uskutečňování se uplatňuje veřejná moc. Veřejnou mocí se myslí taková moc, která autoritativně rozhoduje o zákonem přiznaných právech a povinnostech subjektů, přičemž subjekty, o jejichž právech a povinnostech je rozhodováno orgánem veřejné moci, nejsou s tímto orgánem v rovném postavení a obsah rozhodnutí nezávisí na jejich vůli.

Prostřednictvím veřejné správy se zabezpečují veřejné úkoly a veřejná správa vytváří předpoklady pro jejich realizaci a současně tyto úkoly také uskutečňuje. Veřejnou správu lze chápat v materiálním nebo organizačním pojetí. V případě materiálního pojetí je určující obsah veřejné správy, jednotlivé úkoly a jejich povaha. U tohoto pojetí není rozhodující, kdo je vykonavatelem jednotlivých správních činností, jejichž prostřednictvím se úkoly veřejné správy plní. Pro organizační pojetí veřejné správy je naopak typické, že je rozhodující vykonavatel správních činností, a nikoliv obsah a charakter činnosti. Veřejná správa je pak tedy souborem subjektů, které tuto veřejnou správu uskutečňují v určitém organizačním systému. Veřejná správa se rozděluje dle typického pojetí na státní správu a samosprávu (viz Obr. 2.2).⁷

⁶ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 20 3. vyd. Olomouc: ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

⁷ HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír Novotný. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. s. 8. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-096-3.

Obr. 2. 2. Rozdělení veřejné správy

2.3.2. Státní správa

Státní správa je charakterizována jako veřejná správa, ale s tím rozdílem, že je uskutečňována státem. V každé společnosti, která je zorganizovaná ve stát, je státní správa nezastupitelnou součástí veřejné správy. V tomto smyslu je státní správa základem veřejné správy. Stát se považuje za instituci, která má moc vládnout, soudit a vytvářet zákony. Je vymezen státní mocí, stálým obyvatelstvem a územím státu. Stát je lidské společenství, které si na určitém území nárokuje pro sebe monopol legitimního násilí. Svým společenským a státním zřízením je suverénní, svrchovaná, politickou, hospodářskou a společenskou institucí. Mezi hlavní funkce státu patří funkce bezpečnostní, organizační, výkonná, zákonodárná, společenská, sociální, kulturní, ekonomická, ochranná či diplomatická.⁸

2.3.3. Subjekty a vykonavatelé státní správy

Výchozími pojmy pro organizaci veřejné správy v ČR jsou subjekty veřejné správy a vykonavatelé veřejné správy.

⁸ KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. s. 16. 3. aktualizované vyd. Ostrava: Montanex 2010. ISBN 978-80-7225-319-7.

Mezi subjekty veřejné správy patří stát a jiné subjekty, o nichž to stanoví ústava nebo zákon. Mezi tyto jiné subjekty patří veřejnoprávní korporace, veřejné ústavy a podniky a jiné subjekty především osoby soukromého práva.⁹

Mezi vykonavatele veřejné správy, což znamená organizační struktury, které veřejnou správu (a to pouze správu státní) provádějí bezprostředně, jménem a namísto státu, se označují přímými vykonavateli státní správy a mezi ně se řadí vláda, ministerstva, jiné ústřední správní úřady, další správní úřady s celostátní působností, regionální správní úřady, veřejné bezpečnostní sbory a nezávislé správní úřady s celostátní působností. Druhou skupinou jsou nepřímí vykonavatelé státní správy. Státní správu nevykonávají jen orgány státu, ale i další subjekty, na něž byl výkon státní správy delegován, a to buď na části území ČR, nebo na celém území ČR. Do této skupiny patří orgány krajů (krajský úřad, zvláštní orgány kraje, rada kraje), orgány obcí (obecní úřady, pověřené obecní úřady, úřady obcí s rozšířenou působností, komise rady obce, zvláštní orgány obce, rada obce) a fyzické a právnické osoby soukromého práva. Existuje i třetí skupina, o které se hovoří jako o ostatních vykonavatelích veřejné správy. Do této skupiny patří kraje a jejich orgány jako vykonavatelé územní samosprávy, obce a jejich orgány jako vykonavatelé územní samosprávy, stavovské komory a jejich orgány jako vykonavatelé zájmové samosprávy, částečně samosprávné instituce jako vykonavatelé samosprávy svých záležitostí, a v neposlední řadě sem patří i nesamosprávné instituce, které plní některé veřejné úkoly. Nesamosprávné instituce jsou nestátními institucemi, které jsou zřizovány zákonem a plní určité veřejnoprávní funkce, případně je plní vedle své další činnosti. Patří mezi ně zejména VZP ČR, Česká národní banka, Česká televize, Český rozhlas, Česká tisková kancelář, Česká filharmonie a Národní galerie.¹⁰

Činnost VZP ČR považujeme tedy za výkon veřejné správy, vyplývající především ze zákona č.48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o především o dvě činnosti. První z nich je správa ve věcech účasti na veřejném zdravotním pojištění, včetně plnění povinností s tím spojených, a ve věcech placení pojistného. Druhou je správa ve věcech nároků pojištěnců na úhradu zdravotní péče z veřejného zdravotního pojištění.¹¹

⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. s. 196. 1.vyd. Praha: ASPI 2005. ISBN 80-7357-060-2.

¹⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. s.197. 1.vyd. Praha: ASPI 2005. ISBN 80-7357-060-2.

¹¹ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Správní řízení – pojištění*. Dostupné z: <http://vzp.cz/o-nas/dokumenty/spravni-řízení/spravni-řízení-pojisteni>

2.4. Všeobecná zdravotní pojišťovna

2.4.1. Základní údaje

VZP ČR se stala první zdravotní pojišťovnou v ČR. Byla zřízena zákonem České národní rady č.551/1991 Sb. se sídlem v Praze. Zákon vešel v platnost dne 1. 1. 1992. Podle § 2 odst. 2 zák. č. 551/1991 Sb. je právnickou osobou, která vystupuje v právních vztazích svým jménem, může nabývat práv a povinností a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících.¹²

VZP ČR je největší zdravotní pojišťovnou v ČR s více jak 6,2 miliony klientů. Má výsadní postavení a dlouhodobě patří k základním pilířům systému zdravotnictví v ČR. Klienti se mohou u VZP ČR spolehnout především na garanci odpovídající zdravotní péče, úhradu i těch neobtížnějších zákroků a kvalitní péči o pojištěnce prostřednictvím rozsáhlé sítě vlastních poboček. VZP ČR má pobočky po celé ČR. Jsou rozmístěny ve všech 14-ti krajích ČR, v každém kraji má několik svých územních pracovišť. Například v Moravskoslezském kraji má 21 poboček a v Olomouckém kraji 9 poboček. Ústředí VZP ČR sídlí v Praze na adrese Orlická 4/2020, Praha 3, 130 00.¹³

Podle §2 zák. č.551/1991 Sb. provádí VZP ČR zdravotní pojištění, pokud toto pojištění neprovádějí resortní, oborové či podnikové zdravotní pojišťovny. Dále zajišťuje výběr pojistného na veřejné zdravotní pojištění a úhradu zdravotní péče z prostředků zdravotního pojištění, a další činnosti, které jí umožňuje zákon.

VZP ČR jako jediná zdravotní pojišťovna vede Centrální registr pojištěnců. Centrální registr pojištěnců obsahuje všechny osoby, které mají nárok na vznik zdravotního pojištění. VZP ČR z něj může ověřit, u které pojišťovny je daná osoba pojištěna. Další specifickou činností VZP ČR je správa informačního centra zdravotního pojištění, která slouží ke kontrole čerpání finančních prostředků jednotlivými zdravotnickými zařízeními, a ta jsou s VZP ČR ve smluvním vztahu. V neposlední řadě spravuje účet přerozdělování pojistného. Vybrané pojistné všemi zdravotními pojišťovnami za každý jednotlivý měsíc je přerozděleno

¹² JANASOVÁ, Marie. *Účetnictví zdravotních pojišťoven*. s. 8. 1.vyd. Ostrava: VŠB-Technická univerzita Ostrava, 2007. ISBN 978-80-248-1526-8.

¹³ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *O nás*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas>

s ohledem na nákladovost pojištěnců a věkové struktury pojištěnců, a VZP ČR se tak stává příjemcem pojistného z přerozdělení na úkor jiných zdravotních pojišťoven.¹⁴

2.4.2. Organizační struktura

Organizační strukturu VZP ČR upravuje §12-16 zák. č. 551/1991 Sb. Tvoří ji Ústřední pojišťovna, okresní pojišťovny a úřadovny. Organizaci a postavení organizačních složek podrobně upravuje organizační řád VZP ČR.

Ústřední pojišťovna řídí činnost všech organizačních složek pojišťovny. Okresní pojišťovny a jejich úřadovny vykonávají činnost Pojišťovny v rozsahu pravomocí, svěřených jim organizačním řádem Pojišťovny.

2.4.3. Orgány VZP ČR

V čele VZP ČR stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává správní rada VZP ČR. Ředitel VZP ČR je statutárním orgánem VZP ČR a jedná jejím jménem. Ředitelem VZP ČR byl v dubnu 2006 zvolen MUDr. Pavel Horák, CSc., MBA.

Mezi orgány VZP ČR patří Sbor zástupců, Správní rada, Dozorčí rada a Výbor pro audit. Všechny činnosti, práva a povinnosti, způsoby jmenování a volení prvních třech orgánů jsou vymezeny v zák. č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně a veškeré skutečnosti týkající se Výboru pro audit jsou upraveny v zák. č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů, týkajících se Pojišťovny jako celku.

Mezi hlavní činnosti Sboru zástupců patří zejména schvalování stanov, jednacího a organizačního řádu Pojišťovny, dále rozhodování o věcech přesahujících rámec běžného hospodaření a také schvaluje rozpočet a účetní závěrku předloženou Správní radou po projednání v Dozorčí radě. Sbor zástupců je tvořen všemi členy Správní rady Ústřední pojišťovny, jednoho zástupce ředitelství Ústřední pojišťovny a jednoho zástupce Správní rady z každé Okresní pojišťovny.

Ve správní radě je 10 členů jmenovaných vládou ČR a 20 zvolených členů Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR podle principu poměrného zastoupení politických stran v Poslanecké sněmovně Parlamentu. Rozhoduje o důležitých věcech týkajících se

¹⁴ ŠATERA, Karel. *Zdravotní pojištění a ekonomika*. s.58. 1.vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2010. ISBN 978-80-7318-971-6.

činností Ústřední pojišťovny a předkládá výroční zprávu o činnosti Pojišťovny Sboru zástupců.

Dozorčí rada dohlíží na dodržování právních předpisů a její celkové hospodaření. Projednává rozpočet a účetní závěrku Pojišťovny a své stanovisko předkládá Sboru zástupců. Členové jsou opět jmenováni Vládou ČR a voleni Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR.

Výbor pro audit je dalším orgánem VZP ČR. Mezi jeho funkce patří sledovat sestavování účetní závěrky, hodnotit účinnosti vnitřní kontroly Pojišťovny a doporučovat auditora. Skládá se ze tří členů, kterými jsou nyní předseda ing. Martin Fassmann, dále ing. Josef Kantůrek a ing. Květuše Srnová.¹⁵

2.4.4. Hospodaření VZP ČR

Hospodaření VZP ČR je upraveno v §3 zák. č. 551/1991 Sb. Pojišťovna hospodaří se svým majetkem a vykonává právo hospodaření s majetkem jím svěřeným.

Mezi příjmy VZP ČR patří platby pojistného od pojištěnců, zaměstnavatelů a státu. Dále sem patří vlastní zdroje VZP ČR vytvořené využíváním fondů, příjmy z přírážek k pojistnému, pokut a poplatků, dále dary a ostatní příjmy a příjmy od zaměstnavatelů, u nichž charakter vykonávané práce vyžaduje zvýšenou zdravotní péči o zaměstnance na úhradu zdravotních výkonů.¹⁶ Podrobnější ztvárnění příjmů plateb pojistného za rok 2010 u VZP ČR znázorňuje příloha č. 1.

Mezi výdaje VZP ČR patří platby za úhrady potřebné zdravotní péče poskytované na základě smluv uzavřených se zdravotnickými zařízeními. Dále platby jiným zdravotním pojišťovnám nebo jiným subjektům na základě smluv o finančním vypořádání plateb za zdravotní služby pojištěncům. Dále se do výdajů VZP řadí náklady na činnost VZP nebo úhrady nákladů neodkladného léčení v cizině.¹⁷

Rozpočet pojišťovny bývá sestaven a realizován tak, aby výdaje nepřevýšily příjmy v daném rozpočtovém roce. Pokud vznikne rozdíl je zúčtováván v roční závěrce vůči rezervnímu fondu. Pojišťovna je povinna v termínech pro předkládání návrhu státního rozpočtu a státního závěrečného účtu předložit České národní radě pojistný plán na

¹⁵ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Zřízení a předmět činnosti, organizační struktura*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas/organizacni-struktura>

^{16, 17} ŠATERA, Karel. *Zdravotní pojištění a ekonomika*. s. 57. 1.vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2010. ISBN 978-80-7318-971-6

následující rok, bilanci a zprávu o výsledku hospodaření za běžný kalendářní rok. Návrh na pojistný plán schvaluje Správní rada Pojišťovny. Pojistný plán obsahuje plán příjmů a výdajů VZP ČR včetně členění jednotlivých fondů, předpokládaný vývoj struktury pojištěnců, plán provozních nákladů, údaje o rozsahu zdravotní péče hrazené VZP ČR a způsob zajištění dostupnosti služeb nabízených VZP ČR.

Pojišťovna vytváří a spravuje dle zákona několik fondů. Prvním fondem je Základní fond zdravotního pojištění, který slouží k úhradě zdravotní péče, je tvořen platbami pojistného. Dalším fondem je Rezervní fond, který kryje neočekávané výkyvy ve spotřebě základního fondu. Do rezervního fondu patří také majetek pojišťovny. Na jeho založení poskytuje finanční prostředky státní rozpočet České republiky, jeho tvorba a užití je stanovena vyhláškou Ministerstva financí ČR. Dalšími fondy VZP ČR jsou účelové fondy, zřízeny dle rozhodnutí Správní rady Ústředí pojišťoven, mezi které řadíme provozní fond, sociální fond, fond investičního majetku, fond reprodukce investičního majetku a jiné.¹⁸ Podrobnější přehled o stavu majetku VZP ČR a zdrojích jeho financování poukazuje rozvaha ke dni 31. 12. 2010 v příloze č. 2.

¹⁸ ŠATERA, Karel. *Zdravotní pojištění a ekonomika*. s. 57. 1.vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2010. ISBN 978-80-7318-971-6

3. Plátcí pojistného

O plátcích pojistného zdravotního pojištění se pojednává v zák. č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění. Podle zákona jsou stanoveny tři skupiny plátců pojistného a mezi ně patří

- Pojištěnci
- Zaměstnavatelé
- Stát

3.1. Placení pojistného

Na začátku jsou uvedena obecná pravidla pro placení pojistného pro všechny vyjmenované plátce.

3.1.1. Výše pojistného

Výše pojistného činí 13,5% z vyměřovacího základu. Tato sazba se nezměnila po celou dobu existujícího zdravotního pojištění. Stanovení vyměřovacího základu je u každého typu plátce rozdílné, proto jsou pravidla uvedena v následujících kapitolách u každého plátce zvlášť. Pojistné zaokrouhlujeme na celé koruny směrem nahoru.

3.1.2. Rozhodné období

Z rozhodného období se zjišťuje vyměřovací základ. Rozhodným obdobím je jeden kalendářní měsíc, za který se platí pojistné. Osoby samostatně výdělečně činné mají rozdílně stanovené rozhodné období, kterým je jeden kalendářní rok. Existují dvě hlediska pro stanovení rozhodného období, a to:

- období, za které se platí pojistné a neprovádějí se žádné korekce za delší období,
- stanovení poměrné části výpočtu vyměřovacího základu, při ročním rozhodném období je nejkratší poměrnou částí kalendářní měsíc a při měsíčním rozhodném období jde o kalendářní den.

3.1.3. Způsob platby pojistného

Platba pojistného, záloh, penále, pokut, nedoplatků a přírážek k pojistnému se vždy provádí v české měně, platbu nelze provést v měně cizí. Pojistné se platí na účet příslušné zdravotní pojišťovny a za den platby se považuje den, kdy se připíše výše pojistného na účet zdravotní pojišťovny. Nebo se platba provádí vyplácením hotovosti zaměstnanci příslušné zdravotní pojišťovny, a za den platby pojistného se považuje den, kdy příslušný zaměstnanec, který je pověřen k této činnosti, hotovost přijal.

3.2. Pojištěnci

Pojištěnec neboli klient pojišťovny je plátcem pojistného, pokud:

- je zaměstnancem vykonávajícím činnost, ze které mu vyplývají, nebo by měly vyplývat, příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků,
- je osobou samostatně výdělečně činnou (dále OSVČ),
- je osobou bez zdanitelných příjmů (dále OBZP).

Pro pojištěnce znamená účast na zdravotním pojištění vedle jeho práv plnit i řadu povinností. Mezi povinnosti pojištěnce patří zejména plnit oznamovací povinnost, platit příslušné zdravotní pojišťovně pojistné, sdělit zaměstnavateli příslušnost ke zdravotní pojišťovně, prokazovat se průkazem pojištěnce, oznámit příslušné zdravotní pojišťovně změnu jména, příjmení, trvalého bydliště a rodného čísla, a to do 30 dnů ode dne, kdy ke změně došlo. Při nesplnění některé z těchto povinností, může zdravotní pojišťovna udělit plátcí pojistného pokutu.¹⁹

3.2.1. Zaměstnanec

Pro účely zdravotního pojištění se za zaměstnance považují fyzické osoby, kterým plynou, nebo by měly plynout, příjmy ze závislé činnosti nebo funkčních požitků. Do roku 2007 platila vazba, že zaměstnanec byl plátcem části pojistného, pokud je zaměstnancem

¹⁹ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s.29. 3. vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

v pracovním poměru účastným nemocenského pojištění. Od roku 2008 je úprava veřejného zdravotního pojištění blíže upravena k dani z příjmů.

Pro účely plnění oznamovací povinnosti je pro různé případy zaměstnání stanoven den, který je považován za den nástupu do práce, tedy den vzniku povinnosti zaměstnavatele hradit pojistné za zaměstnance. A také je stanoven den, kterým skončilo zaměstnání, což znamená naopak zánik povinnosti zaměstnavatele hradit část pojistného za zaměstnance.²⁰

Osoby v pracovním poměru lze považovat za zaměstnance pro účely zdravotního pojištění, protože jde o vztah, z něhož plynou příjmy ze závislé činnosti.²¹ Za zaměstnance se v pracovním poměru dále považují osoby v poměru činném, který má sice obsah pracovního poměru, ale pracovní poměr nevznikl, nebo nebyly splněny všechny podmínky pracovněprávního vztahu. Dále se za zaměstnance považují společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, jestliže nejsou k této dané společnosti v pracovněprávním vztahu, ale dělají pro tuto společnost práci, za kterou jsou odměňováni. Za zaměstnance se považují i členové družstev, jestliže nejsou v pracovněprávním vztahu k tomuto družstvu, ale dělají pro družstvo opět práci, za kterou jsou odměňováni. Dále se za zaměstnance pro účely zdravotního pojištění považují poslanci a senátoři, soudci, členové vlády, prezident, viceprezident a členové Nejvyššího kontrolního úřadu ČR, Veřejný ochránce práv, zástupce Veřejného ochránce práv a ředitel Bezpečnostní informační služby, osoby ve služebním poměru, interní vědečtí aspiranti, dobrovolní pracovníci pečovatelské služby, pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči ve zvláštních zařízeních, členové zastupitelstev územních samosprávných celků apod.²²

Podle zákoníku práce lze uzavřít dohodu o provedení práce a dohodu o pracovní činnosti. Pokud se jedná o dohodu o provedení práce, osoby činné na základě této dohody nejsou považovány za zaměstnance pro účely zdravotního pojištění. Zaměstnavatel za ně neodvádí část pojistného na zdravotní pojištění, a ani neprovádí oznámení příslušné zdravotní pojišťovně.²³ V roce 2012 proběhla změna oproti předešlému roku a zvýšil se počet ze 150 odpracovaných hodin ročně na 300 hodin ročně. Pokud odměna za jeden měsíc přesáhne

²⁰ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 36. 3. vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

²¹ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 53. 3. vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

²² DANĚK, Antonín a Jiří GLET. *Zdravotní pojištění*. s. 34. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-46-7.

²³ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 54. 3. vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

10 000 Kč, bude dohoda o provedení práce podléhat sociálnímu a zdravotnímu pojištění.²⁴ V případě dohody o pracovní činnosti nejsou osoby považovány za zaměstnance, pokud za jeden měsíc není dosaženo započitatelného příjmu, tedy částky 2 500 Kč. Tato částka je platná od 1. 1. 2012. V roce 2011 se za započitatelný příjem považovala částka 2 000 Kč. Pokud se započitatelný příjem přesáhne, lze tuto osobu považovat za zaměstnance pro účely zdravotního pojištění, a za den nástupu se považuje den, ve kterém poprvé po uzavření dohody o pracovní činnosti zaměstnanec začal vykonávat smluvně domluvenou práci, a za den ukončení zaměstnání se považuje den, jímž uplynula doba, za kterou byla tato dohoda sjednána.

Za zaměstnance nejsou považovány osoby, u nichž se neodvádí pojistné na zdravotní pojištění ČR, i když jde o příjem ze závislé činnosti nebo funkční požitky. Mezi tyto příklady vztahů můžeme vyjmenovat zmíněnou dohodu o provedení práce, příjmy žáků a studentů, kteří mají příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků pouze z praktického výcviku, dále příjmy osob, které mají příjmy ze závislé činnosti nebo funkčních požitků, které ovšem nejsou předmětem daně nebo jsou osvobozeny od daně. Mezi další případy patří například příjmy vybraných skupin, u nichž není za jeden kalendářní měsíc dosaženo započitatelného příjmu. V praxi jde zejména o členy družstva mimo pracovněprávní vztah k družstvu, dále jde o dohodu o pracovní činnosti nebo o dobrovolné pracovníky pečovatelské služby. V neposlední řadě mezi zaměstnance, za které se neodvádí pojistné na zdravotní pojištění, patří sem osoby činné v zaměstnání pracující v zahraničí, u nichž je odvod pojistného prováděn do jiného státu.²⁵

Za zaměstnance odvádí pojistné jeho zaměstnavatel. Vyměřovacím základem zaměstnance je jeho úhrn příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů a nejsou od daně osvobozeny, a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním. Do vyměřovacího základu se dále zahrnují odměny, které jsou ve zvláštních případech vypláceny pěstounům podle zákona o státní sociální podpoře, a dále se do vyměřovacího základu zahrnuje příjem zaměstnance, který ukončil zaměstnání a příjem mu byl zúčtován po skončení zaměstnání. „Mezi příjmy, které se do vyměřovacího základu nezahrnují, patří:

- náhrada škody podle zákoníku práce,

²⁴ PODNIKATEL. *Dohoda o provedení práce 2012 a sociální pojištění ze dne 14. listopadu 2011* [online]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/dohoda-o-provedeni-prace-2012-a-socialni-pojisteni/>

²⁵ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 61. 3.vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

- odstupné a další odstupné, odchodné a odbytné poskytovaná na základě zvláštních právních předpisů a odměna při skončení funkčního období náležející podle zvláštních právních předpisů,
- věnostní přídavek horníků,
- odměny vyplácené podle zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích, pokud vytvoření a uplatnění vynálezu nebo zlepšovacího návrhu nemělo souvislost s výkonem zaměstnání,
- jednorázová sociální výpomoc poskytnutá zaměstnanci k překlenutí jeho mimořádně obtížných poměrů vzniklých v důsledku živelní pohromy, požáru, ekologické nebo průmyslové havárie nebo jiné mimořádně závažné události,
- plnění, které bylo poskytnuto poživateli starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání.²⁶

Za minimální vyměřovací základ pro zaměstnance se bere minimální mzda, která je platná v měsíci, za který se pojistné na zdravotní pojištění odvádí. Minimální mzdou se podle zákona považuje částka minimální mzdy bez ohledu na délku pracovního úvazku, zařazení zaměstnance, již vykonanou dobu, atd. Jde například o osoby, za které je plátcem pojistného zároveň i stát, které současně se zaměstnáním vykonávají samostatně výdělečnou činnost, proto odvádí zálohy na pojistné alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro osoby samostatně výdělečně činné nebo osoby, které celodenně, osobně a řádně pečují alespoň o jedno dítě do 7 let věku, nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku.²⁷

Maximální vyměřovací základ se skládá ze součtu vyměřovacích základů zaměstnance zjištěných v kalendářním roce, za který se maximální vyměřovací základ stanovuje. Odlišné způsoby tohoto „stropování“ vyměřovacího základu jsou v případě jediného zaměstnání v průběhu kalendářního roku a v případě více zaměstnání, případně při souběhu se samostatnou výdělečnou činností. Od 1. 1. 2010 byla výše vyměřovacího základu změněna na 72 násobek průměrné mzdy. Před rokem 2010 byla výše vyměřovacího základu stanovena na 48 násobek průměrné mzdy. Pro rok 2012 činí maximální vyměřovací základ 1 809 864 Kč. Za zaměstnance, u kterého bylo dosaženo maximálního vyměřovacího základu, a to bez ohledu na počet zaměstnání evidovaných u zaměstnavatele, daný zaměstnavatel zastaví

²⁶ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Stanovení vyměřovacího základu*. Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/zamestnavatele/stanoveni-vyměřovacího-základu-1>

²⁷ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 51. 3. vyd. Olomouc: ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

odvádění pojistného, a vyměřovací základ je u takového zaměstnance nulový od následujícího kalendářního měsíce po kalendářním měsíci, ve kterém bylo maxima dosaženo.²⁸

3.2.2. OSVČ

Občané, kteří podnikají například na základě živnostenského listu nebo koncesní listiny, se nazývají pro účely zdravotního pojištění osobami samostatně výdělečně činnými. Mezi tyto osoby patří zejména osoby provozující zemědělskou činnost, osoby provozující živnost, osoby provozující podnikání dle zvláštních předpisů, osoby vykonávající uměleckou nebo jinou tvůrčí činnost na základě autorskoprávních vztahů, společníci veřejných obchodních společností a komplementáři komanditních společností, osoby vykonávající nezávislé povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů, osoby vykonávající činnost mandátáře na základě mandátní smlouvy a spolupracující osoby osob samostatně výdělečně činných, pokud podle zákona o dani z příjmů lze na ně rozdělovat příjmy dosažené výkonem spolupráce a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení.

Pojistné na zdravotní pojištění odvádí i osoba, která nemá živnostenský list a provádí činnost na základě autorského zákona nebo provádí činnost jako umělec a za provedenou práci dostává honorář.

OSVČ lze rozdělit na ty osoby, pro které je podnikání hlavním zdrojem příjmů, dále na osoby podnikající při zaměstnání, nebo v případech, kdy je za ně plátcem pojistného stát, a na osoby samostatně výdělečně činné, které se v průběhu své činnosti stanou zaměstnavatelem.

V případě, kdy je podnikání hlavním zdrojem příjmů, je podnikatel povinen oznámit příslušné zdravotní pojišťovně zahájení či ukončení samostatně výdělečné činnosti, a to nejpozději do 8 dnů ode dne, kdy tuto činnost ukončila či zahájila. Za zahájení činnosti se považuje den, kdy daná osoba začíná provozovat činnost za účelem dosažení příjmů, což znamená vystavení objednávky, fakturace, uzavření kupní smlouvy apod.²⁹ Při nesplnění oznamovací povinnosti může VZP uložit pokutu až do výše 10 000 Kč. Při opakovaném

²⁸ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Maximální vyměřovací základ*. Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/zamestnavatele/maximalni-vymerovaci-zaklad>

²⁹ DANĚK, Antonín a Jiří GLET. *Zdravotní pojištění*. s. 67. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-46-7.

nesplnění oznamovací povinnosti může být uložena pokuta až do výše 2 násobku uložené pokuty.³⁰

OSVČ je dále povinna do 1 měsíce ode dne, ve kterém měla podat daňové přiznání za předchozí zdaňovací období, předložit Přehled příjmů a výdajů ze samostatně výdělečné činnosti, a to všem zdravotním pojišťovnám, u kterých byla za dané období pojištěna. Přehled příjmů a výdajů je na ukázkou přiložen v příloze č. 3. Pokud daňové přiznání zpracovává daňový poradce, je OSVČ povinna doložit tuto skutečnost do 30. dubna kalendářního roku, ve kterém má povinnost daňové přiznání podat za předchozí kalendářní rok. OSVČ musí ohlásit všechny změny údajů, které jsou uvedeny v Přehledu o příjmech a výdajích, dále musí ohlásit změnu jména, příjmení trvalého bydliště, rodného čísla, obchodního jména, sídla nebo místa podnikání, identifikačního čísla a čísla bankovního účtu, pokud je z tohoto účtu pojistné placeno. Mezi další povinnosti OSVČ patří předložení všech účetních dokladů a nezatajování žádných dokladů, které si vyžádá daná zdravotní pojišťovna a které jsou potřebné pro provedení kontroly odvodu pojistného. V případě změny zdravotní pojišťovny má OSVČ povinnost předložit nové zdravotní pojišťovně doklad o výši záloh vypočtených z vyměřovacího základu. Při nesplnění některé z těchto povinností hrozí plátcí pojistného pokuta až ve výši 50 000 Kč.

Zásadní rozdíl oproti ostatním skupinám plátců pojistného na zdravotní pojištění je ten, že rozhodným obdobím je jeden kalendářní rok, a že platí pojistné formou záloh a doplatku pojistného. „Výše zálohy činí 13,5% z měsíčního vyměřovacího základu. Výše vyměřovacího základu činí od roku 2006 50% příjmů z podnikání a z jiné samostatně výdělečné činnosti po odečtení výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení. Měsíčním vyměřovacím základem pro stanovení záloh na pojistné je částka, která z vyměřovacího základu za předchozí kalendářní rok připadá na 1 měsíc z těch měsíců, v nichž alespoň po část měsíce byla samostatně výdělečná činnost vykonávána.“³¹ Zálohy jsou splatné od 1. dne kalendářního měsíce, za který se platí, do 8. dne následujícího kalendářního měsíce. Zálohy na pojistné neplatí OSVČ, která je zároveň zaměstnancem, je po celý kalendářní měsíc uznána práce neschopnou, dále osoba, která nemá stanoven minimální vyměřovací základ a má nulový měsíční vyměřovací základ. Zálohy na pojistné také neplatí osoba, která dosáhla v předchozím kalendářním roce maximální vyměřovací základ

³⁰ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 99. 3. vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

³¹ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 100. 3. vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

v zaměstnání, což bylo možné poprvé uplatnit v roce 2009. Doplatek pojistného je splatný nejpozději do 8 dnů od podání daňového přiznání za uplynulý kalendářní rok.³²

Jak již bylo uvedeno, výše vyměřovacího základu činí od roku 2006 50% příjmů z podnikání a z jiné samostatně výdělečné činnosti. Každým rokem se procentuelní výše zvyšuje. Před rokem 2004 činila výše vyměřovacího základu 35%, v roce 2004 40% a v roce 2005 45% příjmů z podnikání a z jiné samostatně výdělečné činnosti, a to vždy po odečtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení.³³ Maximální i minimální vyměřovací základ pro OSVČ se odvíjí od průměrné mzdy v hospodářství ČR. V roce 2011 byla průměrná měsíční mzda stanovena na 24 740 Kč. V roce 2012 průměrná měsíční mzda činí 25 137 Kč. Maximální roční vyměřovací základ je částka ve výši 72 násobku průměrné mzdy. U maximálního vyměřovacího základu nedochází k jeho snižování o poměrnou část za jednotlivé kalendářní měsíce. Maximální vyměřovací základ v roce 2011 byl 1 781 280 Kč a maximální záloha na pojistné byla stanovena na 20 040 Kč. Pro rok 2012 činí maximální vyměřovací základ 1 809 864 Kč, maximální záloha na pojistném je 20 361 Kč. Vývoj maximálního vyměřovacího základu a maximální měsíční zálohy od roku 2007 ukazuje následující tab. 3.1.

Tab. 3.1. Přehled maximálního vyměřovacího základu a maximální měsíční zálohy OSVČ od roku 2007 (v Kč)

Období	Maximální vyměřovací základ v Kč	Maximální měsíční záloha OSVČ v Kč
do 31.12.2007	486 000,00 Kč	5 468,00 Kč
2008	1 034 880,00 Kč	11 643,00 Kč
2009	1 130 640,00 Kč	12 720,00 Kč
2010	1 707 048,00 Kč	19 205,00 Kč
2011	1 781 280,00 Kč	20 040,00 Kč
2012	1 809 864,00 Kč	20 361,00 Kč

Zdroj: ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 102.

³² ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 101. 3.vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

³³ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 101. 3. vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

Minimální vyměřovací základ činí 12 násobek 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství. Minimální vyměřovací základ v roce 2011 byl 148 440 Kč, minimální měsíční vyměřovací základ 12 370 Kč. Z toho po zaokrouhlení minimální měsíční záloha na pojistné byla rovna částce 1 670 Kč. Pro rok 2012 je minimální měsíční vyměřovací základ stanoven na částku 12 568,50 Kč a minimální měsíční záloha na pojistné činí po zaokrouhlení 1 697 Kč. Na vývoj minimálního vyměřovacího základu a minimální měsíční zálohy poukazuje tab. 3.2.³⁴ Minimální vyměřovací základ neplatí nebo se zkracuje na poměrnou část odpovídající kalendářním měsícům pro ty OSVČ,

- za které je plátcem pojistného i stát,
- které jsou zároveň zaměstnány a v zaměstnání platí pojistné,
- které pečují alespoň o 1 dítě do 7 let věku nebo nejméně o 2 děti do 15 let věku,
- které jsou s osobou s těžkým postižením,
- které měly v době pracovní neschopnosti nárok na výplatu nemocenského nebo peněžité pomoci v mateřství jako OSVČ,
- které dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod, ale nesplňují pro jeho přiznání podmínku potřebné doby zaměstnání.³⁵

Tab. 3.2. Vývoj minimálního vyměřovacího základu a minimální měsíční zálohy OSVČ od roku 2006 (v Kč)

Období	Minimální měsíční vyměřovací základ v Kč	Minimální měsíční záloha OSVČ v Kč
1.1.2006 - 31.3.2006	9 017,50 Kč	1 218,00 Kč
1.4.2006 - 31.12.2006	9 417,00 Kč	1 272,00 Kč
1.1.2007 - 31.12.2007	10 069,50 Kč	1 360,00 Kč
1.1.2008 - 31.12.2008	10 780,00 Kč	1 456,00 Kč
1.1.2009 - 31.12.2009	11 777,50 Kč	1 590,00 Kč
1.1.2010 - 31.12.2010	11 854,50 Kč	1 601,00 Kč
1.1.2011 - 31.12.2011	12 370,00 Kč	1 670,00 Kč
od 1.1.2012	12 568,50 Kč	1 697,00 Kč

Zdroj: ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 103.

³⁴ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: OSVČ - Maximální a minimální vyměřovací základ. Dostupné Z. <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/osvc/maximalni-a-minimalni-vymerovaci-zaklad>

³⁵ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 102. 3. vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

3.2.2. OBZP

Další skupinou pojištěnců, kteří jsou zároveň i plátcem pojistného na zdravotní pojištění jsou tzv. osoby bez zdanitelných příjmů. Označení může být v některých případech zavádějící, protože existují i osoby se zdanitelnými příjmy, které sice vystupují jako OBZP, ale naopak většina osob, za které platí pojistné stát, fakticky žádné zdanitelné příjmy nemá, a nepatří mezi OBZP.

Za OBZP se považují takové osoby, které nemají příjmy ze zaměstnání ani ze samostatně výdělečné činnosti a není za něj plátcem pojistného stát.³⁶

Do kategorie OBZP se řadí např. žena v domácnosti, která nepečuje celodenně osobně a řádně o dítě do 7 let, nebo o dvě děti do 15 let, nepobírá žádný důchod z českého důchodového zabezpečení, ani není v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. Dále sem patří student, který studuje na škole, která nebyla Ministerstvem školství prohlášena jako soustavná příprava na budoucí povolání (některé jazykové školy, většina škol v cizině atd.), případně student starší 26 let. Pojištěnec, který má jen takové příjmy, které nepodléhají dani z příjmů nebo jsou zdaňovány jen podle § 8, 9 nebo 10 zákona o daních z příjmů. Nezaměstnaný, který není v evidenci úřadu práce. Student, který po absolvování školy nenastoupí ihned po prázdninách do zaměstnání nebo nezačne podnikat. Osoba, která ukončí pracovní poměr a nestane se nejpozději v nejbližším kalendářním měsíci zaměstnancem ve smyslu zákona o veřejném zdravotním pojištění (tj. v jiném přípustném vztahu podle § 6 zákona o daních z příjmů) a nemá příjmy ze samostatně výdělečné činnosti, ani za ni není plátcem pojistného stát, chovanec psychiatrické léčebny, který nepobírá žádný důchod apod. Všechny uvedené skutečnosti se považují za činnost OBZP za podmínek, že trvají po celý kalendářní měsíc.

Zákon klade na pojištěnce určité povinnosti, které souvisejí s oznamováním určitých skutečností. Mezi tyto skutečnosti patří zejména oznámit zahájení, případně ukončení samostatně výdělečné činnosti, trvání skutečnosti, kdy po celý kalendářní měsíc není za něj plátcem pojistného zaměstnavatel, ani on sám jako osoba samostatně výdělečně činná a není za něj plátcem pojistného ani stát, dále skutečnosti rozhodné pro vznik nebo zánik povinnosti státu platit za něj pojistné. Do osmi dnů po narození dítěte, jehož matka byla v době porodu pojištěna u VZP ČR, je zákonný zástupce (rodič) povinen dítě u VZP ČR zaregistrovat. Do 8

³⁶ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 113. 3.vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

dnů oznamuje ztrátu nebo poškození průkazu pojištěnce. Do 30 dnů oznamuje změnu jména, příjmení, trvalého pobytu a rodného čísla.³⁷

Pojistné OBZP je splatné od 1. dne kalendářního měsíce, za který se platí, do 8. dne následujícího měsíce. Pokud za pojištěnce není plátcem pojistného zaměstnavatel, ani stát, ani on sám jako osoba samostatně výdělečně činná, a tyto skutečnosti netrvají celý měsíc, ale jen určitou část kalendářního měsíce, nestane se pojištěnec na tuto část měsíce osobou bez zdanitelných příjmů a pojistné za takovou část kalendářního měsíce nemusí platit.³⁸ Povinností OBZP je platit měsíčně pojistné ve výši vypočtené jako 13,5 % z vyměřovacího základu rovnajícího se platné minimální mzdě po zaokrouhlení na korunu nahoru. Od 1. 1. 2007 tak činí pojistné OBZP 1 080 Kč.³⁹

Tab. 3.3. Průběh minimální mzdy a minimálního pojistného pro OBZP

Období	Minimální mzda	Minimální pojistné
1.1.2001 - 31.12.2001	5 000,00 Kč	675,00 Kč
1.1.2002 - 31.12.2002	5 700,00 Kč	770,00 Kč
1.1.2003 - 31.12.2003	6 200,00 Kč	837,00 Kč
1.1.2004 - 31.12.2004	6 700,00 Kč	905,00 Kč
1.1.2005 - 31.12.2005	7 185,00 Kč	970,00 Kč
1.1.2006 - 30.6.2006	7 570,00 Kč	1 022,00 Kč
1.7.2006 - 31.12.2006	7 955,00 Kč	1 074,00 Kč
Od 1.1.2007 dosud (2012)	8 000,00 Kč	1 080,00 Kč

Zdroj: VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Minimální mzda*.
Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/obzp/minimalni-mzda>

3.3. Zaměstnavatel

Zaměstnavatel je další rozšířenou skupinou plátců pojistného. Je plátcem části pojistného za své zaměstnance a tato povinnost vzniká dnem jejich nástupu do zaměstnání a

³⁷ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *OBZP – Oznamovací povinnost*.
Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/obzp/oznamovaci-povinnost-1>

³⁸ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 114. 3.vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

³⁹ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *OBZP - Výše pojistného*.
Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/obzp/obzp-vyse-pojistneho>

zaniká dnem skončení zaměstnání.⁴⁰ Za zaměstnavatele se pro účely zdravotního pojištění považuje právnická nebo fyzická osoba, která má zaměstnance a sídlo nebo trvalý pobyt na území ČR.⁴¹

Zaměstnavatelé mají zákonem stanovenou oznamovací povinnost, a když dojde k jejímu nesplnění či porušení, může jim příslušná zdravotní pojišťovna udělit pokutu. Všechna oznámení se musí uskutečnit do 8 dnů (pokud zákon nestanoví jinak) od vzniku skutečnosti, která se oznamuje. Tato oznámení se provádí vždy na formulářích, které jsou k tomu určené. Při plnění oznamovací povinnosti musí zaměstnavatel sdělit:

- obchodní název,
- právní formu právnické osoby,
- sídlo,
- identifikační číslo osoby,
- číslo bankovního účtu, pokud z něj bude provádět platbu pojistného.

Pokud je zaměstnavatelem fyzická osoba, oznamuje:

- jméno, příjmení,
- rodné číslo,
- adresu trvalého bydliště.

Výše předepsané skutečnosti sděluje zaměstnavatel pomocí formuláře nazvaného Přihláška a evidenční list zaměstnavatele. V práci uvedeno pod přílohou č. 4. Na tomto formuláři oznamuje také veškeré změny, a to nejpozději do 8 dnů od jejich zjištění. Dále oznamuje ukončení své činnosti, zrušení organizace nebo vstup do likvidace.

Zaměstnavatel má samozřejmě i celou řadu oznamovacích povinností jako ostatní plátcí pojistného na zdravotní pojištění. Oznamovací povinnost plní pomocí formuláře Hromadné oznámení zaměstnavatele uvedené v příloze č. 5. Mezi oznamovací povinnosti zaměstnavatele patří zejména oznámit nástup zaměstnance do zaměstnání příslušné zdravotní pojišťovně, a to nejpozději do 8 dnů. Pokud změní sám zaměstnanec zdravotní pojišťovnu, zaměstnavatel se odhlásí jako plátce pojistného u původní zdravotní pojišťovny a přihlásí se jako plátce pojistného na zdravotní pojištění u té zdravotní pojišťovny, kterou si daný zaměstnanec zvolil.

⁴⁰ JANASOVÁ, Marie. *Účetnictví zdravotních pojišťoven*. s. 6. 1.vyd. Ostrava: VŠB-Technická univerzita Ostrava, 2007. ISBN 978-80-248-1526-8.

⁴¹ DANĚK, Antonín a Jiří GLET. *Zdravotní pojištění*. s. 34. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-46-7.

Zaměstnavatel je také povinen podat oznámení o skutečnostech, které jsou rozhodné pro pilnost státu platit za zaměstnance pojistné. Zaměstnavatel je povinen o oznamovaných skutečnostech vést příslušnou dokumentaci.⁴²

Mezi další povinnosti zaměstnavatele patří zasílání příslušné zdravotní pojišťovně kopie záznamů o pracovních úrazech, a to vždy najednou za uplynulý kalendářní měsíc, nejpozději do 5. dne následujícího měsíce. Pokud zaměstnavatel tuto povinnost nesplní, může mu být uložena pokuta až do výše 100 000 Kč. Dle §45 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, a příslušná zdravotní pojišťovna může vyčíslit zaměstnavateli přírážku k pojistnému. Tato přírážka se vyčísluje tehdy, kdy dojde za jeden kalendářní rok k opakovanému výskytu pracovních úrazů nebo nemocí z povolání ze stejných příčin a v důsledku toho i ke zvýšení nákladů na zdravotní péči.⁴³

Podle §6 zák. č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění je zaměstnavatel plátcem části pojistného za své zaměstnance s výjimkou zaměstnanců podle §8 odst. 4. Výše pojistného se rozumí 13,5% z vyměřovacího základu. Co se zahrnuje do vyměřovacího základu zaměstnance, a co ne, je uvedeno v předchozí podkapitole Zaměstnanci. Rozhodným obdobím, ze kterého se vyměřuje vyměřovací základ za zaměstnance, je jeden kalendářní měsíc. Zaměstnavatel odvádí za své zaměstnance pojistné ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu, nejméně však z minimálního vyměřovacího základu. Zaměstnanci odebere, i bez jeho souhlasu, z platu jednu třetinu této částky, zbývající dvě třetiny uhradí zaměstnavatel ze svých prostředků.⁴⁴

Podle zákona o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění se tedy na platbě pojistného podílí jak zaměstnavatel, tak jeho zaměstnanec. Pojistné zaměstnance se odvádí za jednotlivé kalendářní měsíce a je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce. Případně-li poslední den splatnosti na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Veškeré pojistné, penále, pokuty, nedoplatky, přeplatky, přírážky k pojistnému platí zaměstnavatel stejně jako OSVČ, což znamená buď na účet příslušné zdravotní pojišťovny, nebo v hotovosti zaměstnanci, který je pověřený přijímat pojistné na zdravotní pojištění. Zaokrouhlování pojistného provádí zaměstnavatel podle

⁴² VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Plnění oznamovací povinnosti*. Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/zamestnavatele/plneni-oznamovaci-povinnosti>

⁴³ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 43. 3.vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

⁴⁴ DANĚK, Antonín a Jiří GLET. *Zdravotní pojištění*. s. 34. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-46-7.

zákona tak, že z vyměřovacího základu zaměstnance vypočte 13,5% a tuto částku zaokrouhlí na celou korunu směrem nahoru. Tím získá pojistné a odvede ho zdravotní pojišťovně, u které je zaměstnanec pojištěn. Pojistné, které odvede zaměstnavatel zdravotní pojišťovně, je dáno součtem zaokrouhlených částek pojistného jednotlivých zaměstnanců, pojištěných u dané zdravotní pojišťovny. Zaměstnavatel má povinnost podávat Přehled o platbě pojistného zaměstnavatele uvedeného v příloze č. 6.⁴⁵

3.4. Stát

Poslední ve skupině plátců pojistného je stát, který je jako plátce pojistného na zdravotní pojištění upraven dle §7 odst. zák. č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění.

Stát platí pojistné za níže uvedené osoby měsíčně ve výši 13,5 % z částky rovnající se vyměřovacímu základu pro platbu pojistného státem. Jedná se především o tyto osoby:

- nezaopatřené dítě podle zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře a považuje se za něj dítě do ukončení povinné školní docházky, a poté do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání, dále jestliže se nemůže připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, a jestliže je dítě neschopno dlouhodobě kvůli zdravotnímu stavu vykonávat výdělečnou činnost,
- poživatel důchodu, kterému byl uznán důchod podle zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Jedná se o důchod starobní, invalidní, vdovský či vdovecký nebo sirotčí. Sirotčí důchod lze přiznat pouze nezaopatřenému dítěti. Za poživatele důchodu se pro účely zdravotního pojištění považuje osoba i v měsíci, kdy jí výplata důchodu nenáleží. Poživatelé důchodu ze zahraničí obvykle nejsou v ČR zdravotně pojištěni. Nabytím účinnosti nařízení Rady č. 883/2004 od 1. května 2010 mají důchodci i jejich nezaopatření rodinní příslušníci nárok na plnou péči ve státě pojištění i ve státě bydliště. Toto nařízení platí pouze pro země Evropské unie,
- příjemci rodičovského příspěvku jsou ti, kteří po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečují o dítě, které je nejmladší v rodině. Příspěvek se pobírá podle zákona o státní sociální podpoře,
- žena na mateřské a rodičovské dovolené pobírající peněžitou pomoc v mateřství podle předpisu nemocenského pojištění,

⁴⁵ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Odvod pojistného*.

Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/zamestnavatele/odvod-pojistneho>

- za uchazeče o zaměstnání platí stát pojistné do doby, kdy je veden na úřadu práce. Za pojištěnce ovšem není považována ta osoba, která není v evidenci úřadu práce. Stát je také plátcem pojistného za osoby, které jsou zařazené v evidenci úřadu práce vykonávající činnost na základě pracovního nebo služebního poměru,
- u osob pobírajících dávku pomoci v hmotné nouzi a osob s ní společně posouzené platí podmínka, že nejsou podle potvrzení plátce dávky pomoci v hmotné nouzi v pracovním ani v obdobném vztahu, ani nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost,
- osoba, která je závislá na péči jiné osoby a osoba pečující,
- osoba, která koná službu v ozbrojených silách,
- osoba ve výkonu trestu odnětí svobody,
- mladistvý umístěný ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, který nemá nárok na zařazení mezi nezaopatřené děti.

Pojištěnec, za kterého platí pojistné stát, je povinen oznamovat příslušné zdravotní pojišťovně skutečnosti, které mají vliv na povinnost státu platit pojistné. Za zaměstnané osoby plní tuto povinnost jejich zaměstnavatel, což se ale samozřejmě netýká případů, kdy se jedná o skutečnosti, které jsou zaměstnancem zatajeny. Všechna oznámení se provádějí do 8 dnů od vzniku skutečnosti, která se oznamuje.⁴⁶

V následující tabulce je zachycen vývoj vyměřovacího základu a pojistného u osob, za které je plátcem pojistného stát.

Tab. 3.3. Vývoj vyměřovacího základu a pojistného

Období	Vyměřovací základ	Pojistné
1.1.2006 - 31.1.2006	3 798 Kč	513 Kč
1.2.2006 - 31.3.2006	4 144 Kč	560 Kč
1.4.2006 - 31.12.2006	4 709 Kč	636 Kč
1.1.2007 - 31.12.2007	5 035 Kč	680 Kč
1.1.2008 - 31.12.2009	5 013 Kč	677 Kč
od 1.1.2010 dosud (2012)	5 355 Kč	723 Kč

Zdroj: ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 91.

⁴⁶ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 91. 3.vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

4. Kontrola výkonu státní správy a její výsledky

4.1. Kontrola ve veřejné správě – teoretická vymezení

Kontrola vystupuje jako podsystém řízení a je nedílnou součástí řídicích a rozhodovacích procesů. Je to akt a proces, které ve zpětné vazbě podávají informace o dosažení stanovených cílů. Řízení je součástí všech rozhodovacích procesů ve veřejné správě. Jedná se o záměrnou aktivitu, jejímž účelem je dosáhnout stanovený cíl. Sledování úspěšnosti stanoveného cíle se nazývá kontrolou. Rozhodování ve veřejné správě je nejobecnější pojem a je to sociální aktivita, kterou uskutečňují subjekty veřejné správy, a to jak jednotlivci (individuální subjekty), tak i sociální subjekty veřejné správy (vlády všech úrovní, státní orgány apod.). Základním rozhodovacím kritériem je vždy veřejný zájem. Činnost rozhodovacího subjektu je zaměřena na reálný objekt a smyslem je dosáhnout stanovený cíl.

⁴⁷

Podle Hendrycha (2007), pokud má být kontrola účinná, musí kontrolující splňovat určité předpoklady. V prvé řadě musí být kompetentní a musí mít potřebné informace o kontrolovaném subjektu. Dále musí postupovat se vší pečlivostí, svědomitostí a musí být osobně a věcně nepodjatý, mít kritický postoj k vlastním měřítkům posuzování a hodnocení činnosti kontrolovaného subjektu.

V teorii je známo několik druhů kontroly. Kontrolu lze rozlišovat podle různých kritérií. Jsou uvedena kritéria, která mají obecnou platnost, ale také mají bezprostřední vztah k veřejnému sektoru a veřejné správě.

- Kontrola individuální a koordinovaná

Podle subjektu kontroly může jít o kontrolu individuální, kterou vykonává jeden subjekt, nebo o kontrolu koordinovanou, kterou vykonává více subjektů kontroly. Oba typy kontroly mohou být souborné (úplné, vyčerpávající), namátkové, kdy se kontroluje pouze část souboru, a výběrové podle přijatého pravidla výběru. ⁴⁸

⁴⁷ NEMEC, Juraj, OCHRANA, František, PAVEL Jan a ŠAGÁT Vladimír. *Kontrola ve veřejné správě*. s. 10. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-558-8

⁴⁸ REKTOŘÍK, Jaroslav, ŠELEŠOVSKÝ, Jan a kolektiv. *Kontrolní systémy veřejné správy a veřejného sektoru*. s. 27. Praha: Ekopress, 2003. ISBN 80-86119-72-6.

Z hlediska kontroly plátců pojistného řadíme tento typ do individuální výběrové kontroly, kdy plátce kontroluje Všeobecná zdravotní pojišťovna a kontrola je zaměřena pouze na plátce pojistného, tedy na zaměstnavatele, OSVČ a OBZP.

- Kontrola vnitřní a vnější

Podle vztahu kontroly k objektu kontroly existují kontroly vnitřní a vnější. Vnitřní kontrolu provádějí funkčně nezávislé orgány, které působí uvnitř kontrolovaného objektu. Výstupem interní kontroly bývá protokol o výsledcích kontroly.⁴⁹

Vnější kontrola se naopak vyznačuje tím, že neexistuje vztah podřízenosti kontrolovaného objektu k subjektu kontroly.

Kontrola plátců pojistného spadá do kontrolního systému, který je zaměřen mimo pojišťovnu podle zákona č.592/1992 Sb.

- Kontrola plánovitá a operativní

Plánovitá kontrola, jak už z názvu vyplývá, se provádí pravidelně na základě vypracovaného plánu kontrolní činnosti. V plánu kontroly je vždy obsažena cykličnost, což znamená pravidelnost kontroly a také její předpokládaná efektivnost. Operativní kontrola se zaměřuje na kontrolu běžné každodenní činnosti a využívá se především ve veřejné správě.⁵⁰

U kontroly plátců pojistného se provádí pravidelné kontroly podle plánu kontroly, ale i mimořádné kontroly na základě zvláštních úloh zabudovaných v informačním systému.

- Kontroly předběžné, průběžné a následné

Dále se rozlišují kontroly dle časového horizontu na kontroly předběžné, průběžné a následné. Předběžná kontrola se považuje za takový typ kontroly, která je uskutečňována na počátku uvažované akce. Smyslem předběžné kontroly je zjistit, jak jsou plánované cíle a zda jejich formulace v dokumentech odpovídá všem formálním i obsahovým náležitostem.⁵¹ To znamená, že se kontrola realizuje před rozhodnutím, kdy lze dopředu ještě vyloučit nedostatky. Kontrola průběžná se zaměřuje na současnost a parciální zásahy podle charakteru

⁴⁹ NEMEC, Juraj, OCHRANA, František, PAVEL Jan a ŠAGÁT Vladimír. *Kontrola ve veřejné správě*. s. 20. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-558-8

⁵⁰ REKTOŘÍK, Jaroslav, ŠELEŠOVSKÝ, Jan a kolektiv. *Kontrolní systémy veřejné správy a veřejného sektoru*. s. 27. Praha: Ekopress, 2003. ISBN 80-86119-72-6.

⁵¹ NEMEC, Juraj, OCHRANA, František, PAVEL Jan a ŠAGÁT Vladimír. *Kontrola ve veřejné správě*. s. 26. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-558-8

zjištěných odchylek. Kontrola následná se dá vyložit tak, že pravidelně kontroluje opatření uložená především komplexními a tematickými kontrolami.⁵²

Všeobecná zdravotní pojišťovna z hlediska kontroly plátců pojistného provádí průběžnou kontrolou, což znamená, že kontroluje plátce pojistného průběžně podle svých předepsaných plánů běžnými i mimořádnými prostředky, a podle zjištěných výsledků se provádějí zásahy tak, aby pojišťovna dosáhla svých stanovených cílů.

„Pojem kontrola je rodovým pojmem vůči pojmu kontrola ve veřejné správě. Kontrola ve veřejné správě je součástí řídicích procesů ve veřejné správě. Jejím smyslem je ve zpětné vazbě zjišťovat, jak jsou dosahovány stanovené cíle ve veřejné správě.“⁵³

Ve veřejné správě se provádí kontrola dodržování zákonnosti, účelnosti a hospodárnosti záležitostí, které jsou předmětem kontroly. Kontrolu veřejné správy v ČR z Ústavy vykonává Parlament, Nejvyšší kontrolní úřad (dále NKÚ) a soudy. Tato základní struktura je dále doplněna o další části, které se označují jako zprostředkovatelé, protože vstupují mezi vykonavatele veřejné správy a občana.⁵⁴

4.2. Kontrola a kontrolní systém u VZP

Podle Výroční zprávy VZP ČR (2010) se kontrolní systém VZP ČR rozděluje na dva základní segmenty. První segment se nazývá vnitřní kontrolní systém a řídí se zákonem č.320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a jeho prováděcí vyhláškou č.416/2004 Sb. Tento systém tvoří kontrola, která je prováděna vedoucími zaměstnanci, a dále činnosti, které jsou zajišťované oddělením interního auditu a oddělením kontroly Ústředí Pojišťovny a referáty vnitřních kontrol na jednotlivých krajských pobočkách Pojišťovny. Kontrolní útvary jsou nezávislé na činnostech a procesech, které prověřují a jsou organizačně oddělené od řídicích a výkonných struktur.

⁵² REKTOŘÍK, Jaroslav, ŠELEŠOVSKÝ, Jan a kolektiv. *Kontrolní systémy veřejné správy a veřejného sektoru*. s. 27. Praha: Ekopress, 2003. ISBN 80-86119-72-6.

⁵³ NEMEC, Juraj, OCHRANA, František, PAVEL Jan a ŠAGÁT Vladimír. *Kontrola ve veřejné správě*. s. 10. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-558-8

⁵⁴ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda. Teorie veřejné správy*. s. 153. 2.vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 80-86395-86-3.

Druhý segment kontrolního systému VZP ČR je zaměřen mimo pojišťovnu a je tvořen systémy, které zajišťují kontroly plátců pojistného prováděné podle zákona č. 592/1992 Sb. a kontrolní a revizní činnost, zaměřenou na využívání a poskytování zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění, která je prováděna podle zákona č. 48/1997 Sb.

Dohled nad činností Pojišťovny je také uskutečňován formou schvalovacích procesů, které provádí v rámci svých zákonných pravomocí příslušná ministerstva, vláda ČR, Poslanecká sněmovna a Senát Parlamentu ČR.

4.2.1. Kontrola prováděná vnějšími kontrolními úřady

Kontrolu pojišťovny realizují orgány státní správy a je upravena zákonem. Vlastní kontrolu vykonává Ministerstvo zdravotnictví ČR, Ministerstvo financí ČR a NKÚ. Dohled nad činností VZP ČR je také realizován formou schvalovacích procesů, které provádějí v rámci svých zákonných pravomocí příslušná ministerstva, Vláda České republiky, poslanecká sněmovna ČR a senát ČR. Této kontrole podléhá zejména návrh zdravotně-pojistného plánu, účetní závěrka a výroční zpráva.⁵⁵

NKÚ je nezávislý orgán, který vykonává kontrolu hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu. Postavení, působnost, organizační strukturu a činnost upravuje zákon č. 166/1993 Sb. o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů.

Kontrola zaměřená na VZP ČR je Nejvyšším kontrolním úřadem realizovaná namátkově jednou za několik let dle dané situace Pojišťovny. Podle oficiálních internetových stránek NKÚ se kontrola na VZP ČR uskutečnila celkem čtyřikrát, a to v letech 1993, 1998, 2000 a 2009. Kontroly bývají velmi časově a pracovní náročné a většinou trvají kolem jednoho roku. Kontrola se provádí na Ústředí Pojišťovny a na několika systémově vybraných krajských pobočkách. Kontroly zasahují do různých oblastí hospodaření a vynakládání s finančními prostředky.

Účelem kontroly NKÚ je poukázat na systémové nedostatky, které se mohou v činnostech pojišťovny vyskytnout a objevují se v aktivitách jednotlivých úseků v souvislosti s nakládáním se státním majetkem v souladu s právními předpisy a s rozpočtovým hospodařením. Proto bývají hodně často předmětem kontroly daně, investice nebo státní zakázky. Převážně daně se považují za nejdůležitější zdroj, ze kterého je financováno české

⁵⁵ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Výroční zpráva 2010*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas/dokumenty/vyrocní-zpravy>

zdravotnictví, a proto je nesmírně důležité klást obrovský důraz a péči na tento typ kontroly, a dosahovat tak nadále stanovený cíl a stabilitu celého finančního systému ČR.

Jedna z největších kontrolních akcí, která byla prováděna NKÚ na VZP ČR, se uskutečnila od října 2009 do října 2010. Kontrolovaným obdobím byly především roky 2007, 2008 a 2009, kdy Českou republiku zasáhla světová finanční a ekonomická krize. Cílem této kontroly bylo prověřit hospodaření VZP ČR s prostředky, které se vybírají na základě zákona v její prospěch. Kontrola byla zaměřena z hlediska legality, formální a věcné správnosti zejména na výběr pojistného na veřejné zdravotní pojištění, včetně vymáhání a odpisu pohledávek, úhrady zdravotní péče, včetně prostředků zdravotnické techniky, účetnictví, vybrané fondy a zajišťování specifických činností svěřených VZP ČR. Co se týče kontroly výběru pojistného na veřejné zdravotní pojištění, nebyla z hlediska dodržování právních předpisů zjištěna závažná pochybení. Za nedostatek se však považuje (podle prezidenta NKÚ Ing. Františka Dohnala, který byl ve funkci od 4. 11. 2005 do 20. 2. 2012) to, že ve větší míře docházelo k vymáhání pohledávek za plátce pojistného s velkým časovým odstupem, což úspěšnost vymožení výrazně snížilo. V případech, které byly kontrolovány, se jednalo o pohledávky v úhrnné částce přes 50 milionů korun, ty kontinuálně existovaly déle než pět let. VZP ČR v letech 2007 a 2008 vymohla z těchto pohledávek pouhých 0,23 %. ⁵⁶

4.2.2. Kontrola prováděná vnitřními kontrolními orgány a činnost rozhodčího orgánu

Vnitřní kontrolní systém je takový systém kontroly ve veřejné správě, který je vytvářen uvnitř orgánu veřejné správy. Jeho funkcí je uskutečňovat jak účetní kontrolu, kontrolu dokumentů, tak i audit výkonnosti. Za celé jeho fungování a vytváření systému odpovídá v rámci své odpovědnosti vedoucí zaměstnanec Všeobecné zdravotní pojišťovny. Cílem vnitřního kontrolního systému je vytváření stabilních podmínek pro hospodárné, účelné a efektivní fungování VZP ČR. Dalším cílem je včas zjišťovat, vyhodnocovat a minimalizovat všechna rizika, která vznikají a ohrožují účinné fungování VZP ČR. ⁵⁷

⁵⁶ NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD. NKÚ: *NKÚ zkontroloval prostředky vybírané na základě zákona ve prospěch Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR ze dne 27. ledna 2011.* [online] Dostupné z: <http://www.nku.cz/scripts/detail.php?id=5521>

⁵⁷ NEMEC, Juraj, OCHRANA, František, PAVEL Jan a ŠAGÁT Vladimír. *Kontrola ve veřejné správě.* s. 21. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-558-8

Rozhodčí orgán (dále RO) zajišťuje velmi důležitou formu vnitřní kontroly v oblasti vyměřování dlužného pojistného, penále, pokut, přírážek k pojistnému, a dále v oblasti rozhodování o odstraňování tvrdosti u penále. V každém roce se RO sejde k několika desítkám pracovních jednání a projednává v rámci odvolacího správního řízení a řízení o odstranění tvrdosti několik desítek tisíc podání plátců pojistného. V roce 2010 se sešel k 47 pracovním jednáním a projednal celkem 16 480 podání plátců pojistného. Institut odstranění tvrdosti ve smyslu § 53a zákona č. 48/1997 Sb. byl RO aplikován u 15 295 případů a prominuto bylo penále ve výši 462 341 tis. Kč. Krajské pobočky VZP ČR, které rozhodují o prominutí penále do 20 tis. Kč, vydaly v roce 2010 celkem 42 245 rozhodnutí a prominuto bylo penále ve výši 115 173 tis. Kč.

Oddělení kontroly vykonává každý rok plánované kontroly, tematické kontroly v rámci celé Pojišťovny a kontroly hospodaření na jednotlivých krajských pobočkách VZP ČR. Nejčastěji se tematické kontroly zaměřují na správu pohledávek za plátce pojistného. V roce 2010 byly dále tematické kontroly zaměřeny na výdaje na marketing a propagaci nebo na zadávání veřejných zakázek.⁵⁸

4.2.3. Činnost vnitřního auditora

Interní audit se provádí prostřednictvím vlastních zaměstnanců společnosti a je obecně definován jako činnost, kterou vykonává specializovaný personál ve vlastním podniku, přičemž jeho činnost se vztahuje na všechny druhy operací, které se v daném podniku uskuteční tak, aby bylo možno zjistit vnitřní kontrolu a efektivnost řízení, a to nezávisle na výkonu funkce a odpovědnosti vedoucích pracovníků uvedeného podniku. Mezi hlavní rysy interního auditu patří objektivnost, pravdivost, nezávislost, zjišťovací a konzultační činnost zaměřená na přidanou hodnotu a zlepšení provozu organizace. Přidanou hodnotou je chápáno, že interní auditoři významně pronikají do podstaty operací a příležitostí pro zdokonalení, která mohou být důležitá pro jejich organizaci.

Dle výročních zpráv VZP ČR se interní audit v posledních letech nejvíce zaměřuje na prověřování souladu činnosti Pojišťovny a jejich vnitřních předpisů s platnou legislativou. Byla prověřována komplexnost, adekvátnost a aktuálnost vnitřních předpisů Pojišťovny a jejich dodržování. Dále bylo předmětem auditů ověřování přiměřenosti a účinnosti vnitřního

⁵⁸ Zdroj: VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Výroční zpráva 2010*.
Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas/dokumenty/vyrocní-zpravy>

kontrolního systému a ověřování hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti prováděných operací a činností. V rámci jednotlivých šetření byla prověřována validita informací o činnosti a výsledcích Pojišťovny pro řízení Pojišťovny, včetně informací předkládaných Správní radou VZP ČR, Dozorčí radou VZP ČR a Výboru pro audit. Součástí činnosti interního auditu byl monitoring plnění nápravných opatření a doporučení, vyplývajících ze závěrů předchozích auditů.

Kontrola a audit se neodlišují ve stanovení svých cílů. Jejich úkolem je působit předběžně, což znamená řídit osoby, které jsou předmětem dohledu, k jednání odpovídajícímu předpisům. Mají samozřejmě i působit následně, což znamená zjišťovat odchylky. Zda je odchylku nutno odstranit nebo nikoliv, nezávisí na druhu dohledu, ale na druhu daného procesu. Zásadní rozdíly jsou ukázány v tab. 4.1.⁵⁹

Tab. 4. 1. Přehledné rozdíly mezi vnitřní kontrolou a interním auditem

	Vnitřní kontrola	Interní audit
Zařazení	Součást všech úrovní řízení	Nástroj vrcholového vedení společnosti
Spočívá	Ve zjišťování odchylek stavu skutečného od stavu žádoucího	V nezávislém ověřování všech činností společnosti
Provádí	Všichni řídicí pracovníci	Pracoviště interního auditu
Cíl	Odstranění zjištěných nedostatků	Zvyšování efektivnosti, vytváření přidané hodnoty

Zdroj: DVOŘÁČEK, Jiří. *Interní audit a kontrola*. s.44

4.2.4. Kontrola plátců pojistného

Kontrola plátců pojistného patří do druhého segmentu kontrolního systému VZP ČR spolu s revizní činností. Jedná se o typ kontroly, který je uskutečňován mimo Pojišťovnu a který je prováděn na plátce pojistného na veřejné zdravotní pojištění. Za plátce pojistného považujeme zaměstnavatele, osoby samostatně výdělečně činné a osoby bez zdanitelných příjmů.

⁵⁹ DVOŘÁČEK, Jiří. *Interní audit a kontrola*. s. 44. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 80-7179-410-4

Podrobnější analýzu této problematiky je provedena v následující kapitole 4.3. se stejnojmenným názvem.

4.2.5 Revizní činnost

Revizní činnost je kontrola, která se zaměřuje na využívání a poskytování zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění, je prováděna podle zákona č.48/1997 Sb.

VZP ČR provádí kontrolu prostřednictvím revizních lékařů a dalších odborných pracovníků ve zdravotnictví, kteří jsou způsobilí k této činnosti.

V podstatě jde revizní činnost rozdělit do tří etap, a to do etapy kontroly a revize, etapy regulační a etapy expertní. První etapa se týká kontroly správnosti a oprávněnosti vykázané a vyúčtované zdravotní péče, kdy se tato kontrola provádí přímo z informačního systému VZP ČR. Mezi příklady můžeme uvést kontrolu na dodržení stanovené frekvence výkonu, sledování nedovolených kombinací výkonu, apod. Revize spočívá v tom, že revizní lékaři kontrolují, zda vykázaná zdravotní péče odpovídá záznamům v příslušné zdravotnické dokumentaci, zda byly vyúčtovány jen ty výkony, léčivé přípravky a prostředky zdravotnické techniky, které je zdravotní pojišťovna povinna uhradit. V druhé etapě, v části regulační, revizní lékaři rozhodují o úhradě zdravotní péče z prostředků veřejného zdravotního pojištění. V poslední etapě revizní lékaři vytvářejí medicínská odborná posouzení.⁶⁰

4.3. Kontrola plátců pojistného

Jak už bylo popsáno výše podle Výroční zprávy VZP ČR (2010), kontrola plátců pojistného se řadí do druhého segmentu kontrolního systému VZP ČR. Kontrola plátců pojistného se provádí mimo Pojišťovnu na konkrétní plátce. Řídí se zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na zdravotní pojištění. Z důvodu obtížnější problematiky rozdělení plátců pojistného se plátci obecně dělí na hromadné a individuální, neboli tzv. „samoplátce“. K hromadným plátcům patří zaměstnavatelé a k individuálním plátcům řadíme OSVČ a OBZP. V následujícím textu je rozebrána kontrola jednotlivých plátců pojistného na zdravotní pojištění.

⁶⁰ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Revizní činnost*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas/revizni-cinnost>

4.3.1. Hromadní plátcí

Tato skupina se týká zaměstnavatelů, kteří odvádí část pojistného za své zaměstnance a současně odvádí část pojistného, které je povinen hradit zaměstnanec srážkou z jeho mzdy nebo platu, a to i bez souhlasu zaměstnance. Kontrola probíhá zejména předložením dokladů, a to ať už daný plátec přijde na danou pobočku VZP ČR, nebo pověřený pracovník VZP ČR jde za příslušným zaměstnavatelem do jeho firmy, tedy na místě, které je pro správné vyhotovení kontroly nejvhodnější. Kontrola u zaměstnavatele s menším počtem zaměstnanců se může po vzájemné dohodě provést přímo v konkrétní pobočce VZP ČR. Tento pověřený zaměstnanec se musí prokázat služebním průkazem a zvláštním oprávněním k takové činnosti, která je vydaná ředitelem VZP ČR. Kontrola se provádí v rozsahu nezbytně nutném pro dosažení jejího účelu. Doklady se týkají především přehledné rekapitulace výplatních listin, mzdových listů jednotlivých pracovníků a výpisů z běžného účtu, vztahující se k platbám pojistného na zdravotní pojištění. Daný plátec má povinnost předložit všechny doklady a písemnosti, o které si pověřený zaměstnanec VZP ČR zažádá, a pokud má zaměstnanec u některých dokladů pochybnosti o jejich správnosti a úplnosti, plátec musí ústně nebo písemně doložit požadovaná vysvětlení. Z těchto všech dokladů se zjišťuje, zda je správná výše vyměřovacího základu, a v případě chyby dojde k opravě nebo k vyčíslení přeplatku či nedoplatku vyměřovacího základu. Dále se kontroluje stanovená výše pojistného a jeho včasné zaplacení. V případě prodlení je vyčísleno penále.

U zaměstnavatelů se provádí kontroly jak periodické, tak operativní. Periodické kontroly se provádí pravidelně podle ročního plánu kontrol. Kontroly operativní neboli nepravidelné se uskutečňují, pokud dochází k opětovným poklesům výše plateb pod obvyklý průměr, nebo pokud jiná instituce upozorní na porušování povinností plátce pojistného, v případě ukončení činnosti plátce apod. Před provedením kontroly oznámí zdravotní pojišťovna plátcí pojistného, u kterého bude provedena kontrola, datum zahájení kontroly dopisem alespoň 2 týdny předem.

„Mezi základní písemné dokumenty o provedené kontrole patří Zpráva o výsledku kontroly a Závěrečný protokol. Tento dokument je také závazným podkladem pro řešení právních následků provedené kontroly, včetně vystavení platebního výměru.“⁶¹

Existují ale také firmy, které kontaktní nejsou, a je těžší se s nimi domluvit. Plátcí pojistného mají oznamovací povinnost sdělit obchodní název, právní formu právnické osoby,

⁶¹ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Kontrola zaměstnavatele*.

Dostupné z: <http://archiv.vzp.cz/www.vzp.cz/cms/internet/cz/Platci/Zamestnavatele/kontrola-zamestnavatele/index.html>

identifikační číslo osoby, sídlo a případně číslo bankovního účtu, ze kterého se bude provádět platba pojistného. Když je plátcem fyzická osoba, je povinna sdělit své jméno, příjmení, rodné číslo a adresu trvalého bydliště. V těchto případech má VZP ČR přístup k jiným úřadům státní správy jako například ke krajské pobočce Okresní správy sociálního zabezpečení, ke krajské pobočce Úřadu práce nebo ke krajské pobočce Živnostenského úřadu, kde si může VZP ČR zjistit údaje a tento úřad je povinen údaje poskytnout, pokud je má k dispozici. Veškeré údaje, které úřady poskytují, jsou ovšem striktně omezeny zákonem.

Zaměstnavatel má měsíční povinnost podat přehled o výši pojistného svého zaměstnance. Pokud svou povinnost zaměstnavatel nesplní a je s nimi obtížná komunikace, případně nejsou vůbec k zastizení a tato povinnost nebyla splněna ani ve lhůtě určené příslušnou zdravotní pojišťovnou v písemné výzvě, může příslušná zdravotní pojišťovna stanovit rozhodnutím pravděpodobnou výši pojistného, pokud byl plátcem pojistného v této výzvě na daný následek upozorněn. Pokud nelze kvůli nedostatku údajů a podkladů stanovit pravděpodobnou výši pojistného za zaměstnance postupuje se dle zákona pro stanovení pravděpodobného pojistného tak, že je jejich měsíčním příjmem částka 1,5násobku všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, ve kterém VZP stanoví pravděpodobnou výši pojistného.

4.3.2. Samoplátcí

Druhou skupinou jsou tzv. samoplátcí. Kontrola může po vzájemné dohodě proběhnout přímo na dané pobočce VZP ČR. Kontrola u OSVČ probíhá na základě podaného přehledu o příjmech a výdajích za minulé zdaňovací období. Tyto přehledy navazují na daňové přiznání OSVČ. Z přehledu se kontroluje výše vyměřovacího základu, následně výše pojistného a s porovnáním za rok s uhrazenými měsíčními zálohami se vyčíslí případný nedoplatek či přeplatek na pojistné. V případě nedoplatku má příslušná OSVČ povinnost tento nedoplatek zaplatit, a to do 8 dnů ode dne zjištění nedoplatku. Pokud byla osoba pojištěna u několika zdravotních pojišťoven, je doplatek pojistného stanoven poměrně podle doby pojištění u každé zdravotní pojišťovny. Jestliže plátcem tuto povinnost nesplní, nastává správní řízení a následné vymáhání tohoto nedoplatku. Nedoplatky, které v úhrnu nepřesáhly u jednoho plátce a u jedné zdravotní pojišťovny částku 50 Kč, nelze vymáhat. V případě zjištěného přeplatku musí naopak VZP ČR danou částku vrátit, a to do 1 měsíce ode dne, kdy tento přeplatek zjistila. Plátcem si může zažádat o převedení přeplatku do dalšího období.

Vzniklý přeplatek bývá zpravidla vyčíslen v tisících korunách, a tak OSVČ nemusí platit zálohy několik měsíců. Pokud osoba samostatně výdělečně činná nesplní povinnost předání přehledu, a tato povinnost nebyla splněna ani ve lhůtě určené VZP ČR v příslušné výzvě, může také VZP ČR u OSVČ stanovit pravděpodobnou výši pojistného, pokud byl plátce v této výzvě na tento následek upozorněn. Ke stanovení pravděpodobné výše pojistného se také počítá s částkou 1,5 násobku všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, ve kterém VZP ČR stanoví pravděpodobnou výši pojistného. VZP ČR neprovádí hloubkovou kontrolu, která se týká kontroly příjmů a výdajů. Tuto kontrolu přenechává VZP ČR krajské pobočce finančního úřadu. Pokud finanční úřad zjistí chybné zpracování přehledu příjmů a výdajů, vydá přehled opravný. Příjmy se pro účely zdravotního pojištění berou jen z §7 daňového priznání, a pokud finanční úřad zjistí chybné zařazení mezi jednotlivé příjmy, musí se vyčíslit nová výše pojistného na zdravotní pojištění.

4.4. Výsledky kontroly plátců pojistného

4.4.1. Pokuta

Pokutu lze popsat jako určitou formu peněžitého vyjádření, která se ukládá při nedodržení či porušení povinností dle stanoveného zákona. Pokutu najdeme v § 26 zák. č.592/1992 Sb. Zdravotní pojišťovny ji mohou stanovit plátcům pojistného při několika situacích, kdy plátce pojistného neplní či zcela poruší povinnosti stanovených v § 10 zák. č.48/1997 Sb., kdy plátce pojistného neplní svou oznamovací povinnost, dále v § 12 zák. č.48/1997 Sb., § 22 odst. 3 zák. č.592/1992 písm. a) a b), kdy plátce pojistného nepředloží k pověřenému zaměstnanci provádějící kontrolu potřebné účetní a jiné doklady, či je zcela zatají. Dále může zdravotní pojišťovna uložit pokutu plátcům pojistného v případech stanovených v § 24 odst. 2 a 3 týkající se osoby samostatně výdělečně činné, která včas nepředloží Přehled příjmů a výdajů a neohlásí případné změny do 8 dnů ode dne, kdy se o nich dozvěděla. Dále v § 25 zák. č.592/1992 Sb. při nesplnění oznamovací povinnosti zaměstnavatelem a v § 28 zák. č.592/1992 Sb. při nedodržení povinnosti používat tiskopisy vydané Všeobecnou zdravotní pojišťovnou potřebné k hlášení údajů stanovených zákonem.

Lhůta pro předepsání pokuty činí v roce 2012 dle § 26 zák. č. 592/1992 Sb. dva roky ode dne, kdy se zdravotní pojišťovna dozví o nesplnění nebo porušení povinnosti. Došlo tedy k výrazné změně oproti roku 2011, kdy byla lhůta pouze jeden rok.

Výše pokuty se stanovuje podle odlišných situací daných v zákoně a může činit až 50 000 Kč za jednotlivé nesplnění nebo porušení povinností, u zaměstnavatele to může být částka až ve výši 200 000 Kč, při opakovaném nesplnění oznamovací povinnosti může být uložena pokuta až do výše 2 násobku uložené pokuty, tedy až ve výši 400 000 Kč.

Podle § 26 odst. 4 zák. č. 592/1992 Sb. je pokuta příjmem zdravotní pojišťovny, která ji uložila.

4.4.2. Penále

Penále se vyměřuje dle § 18 zák. č. 592/1992 Sb. Jedná se o typ sankce, o kterou se navyšuje platba základní finanční částky, tuto by měl povinný plátce na zdravotní pojištění zaplatit ve stanovené lhůtě, nebo byla-li příslušná platba zaplacená opožděně nebo v nižší částce, než jak je stanoveno zákonem. Při nesplacení pojistného ve stanovené lhůtě či zaplacené v nižší částce, penalizační sazba činí 0,05% z dlužné částky za každý den v prodlení. Penále se nepředepíše, pokud částka v úhrnu nepřesáhne 100 Kč za jeden kalendářní rok.⁶²

4.4.3. Přírážka k pojistnému

Podmínky a výše ukládání přírážky k pojistnému jsou stanoveny v § 45 zák. č. 48/1997, o veřejném zdravotním pojištění. Přírážka k pojistnému se vyměřuje v případě, když u zaměstnavatele dochází za jeden kalendářní rok k opakovanému výskytu pracovních úrazů nebo nemocí z povolání ze stejných příčin, a v důsledku toho vznikly vyšší náklady na zdravotní péči. VZP může vyměřit přírážku k pojistnému až do výše 5% z podílu na jím hrazeném pojistném všech zaměstnanců.

⁶² VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Správní řízení – pojištění*. Dostupné z: <http://vzp.cz/o-nas/dokumenty/spravni-řízení/spravni-řízení-pojištění>

4.4.4. Splátkový kalendář

VZP ČR za určitých podmínek umožňuje dlužníkům svůj dluh uhradit na základě splátkového kalendáře. Základním smyslem splátkového kalendáře bývá umožnit plátcům určitou konsolidaci jeho vnitřní hospodářské situace, ale také je důležité přihlížet k vývoji bilance systému veřejného zdravotního pojištění. Splátkový kalendář určuje dobu splácení dluhu, která u VZP ČR většinou nepřesahuje dobu 2 let. Dlužník se zavazuje i k placení běžného pojistného, má-li tuto povinnost. V případě porušení splátkového kalendáře je dluh předán k vymáhání. Pokud plátcem nebyla možnost splátkového kalendáře schválena nebo si o ni ani nepožádal, VZP ČR přistupuje k vymáhání, včetně vymáhání formou exekuce.⁶³

4.4.5. Vymáhání dlužného pojistného

Zjištěné výsledky na základě provedené fyzické či písemné kontroly vedou k vymáhání dlužného pojistného, případně penále. Pokud plátcem pojistného neuhradil dlužné pojistné či penále dle protokolu o kontrole nebo při doručení vyúčtování pojistného, dochází k vymáhání dlužné částky, a to buď přes správní řízení, kdy VZP ČR vystavuje platební výměr jako rozhodnutí ve správním řízení, nebo se vymáhá mimo správní řízení, kdy VZP ČR předepíše výkaz nedoplatků. Z důvodu odlišnosti obou způsobů vymáhání je každý typ probrán zvlášť.

a) Správní řízení

Pro bližší pochopení daného problému je nutno vytyčit základní charakteristiku správního řízení.

Správní řízení je činností správních orgánů, úřadů a institucí státní správy a samosprávy. Je spojeno s vydáním a realizací správního rozhodnutí, kdy se v konkrétní věci ukládá, mění nebo ruší práva nebo povinnosti fyzické nebo právnické osoby. Rozhodnutí je správní orgán povinen vydat bez zbytečného odkladu.⁶⁴

⁶³ ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. s. 43. 3.vyd. Olomouc:ANAG 2011. ISBN 978-80-7263-644-0.

⁶⁴ KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. s. 87. 3. aktualizované vyd. Ostrava: Montanex 2010. ISBN 978-80-7225-319-7

Účastníkem správního řízení bývá v obecném případě ten, o jehož právech, právem chráněných zájmech nebo povinnostech má být v daném řízení jednáno. Každý účastník má právo vyjádřit se ke skutečnému stavu věci před správním orgánem, uvádět důkazy, být informován před vydáním aktu, rovněž být poučen o opravných prostředcích. Účastník řízení může proti rozhodnutí podat odvolání, kdy lze odvoláním napadnout výrokovou část rozhodnutí, jednotlivý výrok nebo jeho vedlejší ustanovení.⁶⁵

Je upraveno Zákonem č.500/2004 Sb., správní řád, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2006.

Případné vymáhání dlužného pojistného či penále ve správním řízení může probíhat buď klasickou soudní cestou, přes daňovou exekuci, soudního exekutora, soukromého exekutora, obstaráním účtu, nebo například srážkou ze mzdy nebo z důchodu. V případě posledních dvou vymáhání se nesmí zapomínat na to, že je vždy stanovena částka, která musí dlužníkovi zůstat na živobytí. Jedná se o tzv. „životní minimum, což je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.“⁶⁶ Částky životního minima se liší podle počtu členů domácnosti. V případě jednotlivce platí od 1. 1. 2012 částka 3410 Kč. Pro první osobu v domácnosti částka životního minima činí 3140 Kč. Suma 2830 Kč je pro druhou a další osobu v domácnosti a dále se rozděluje životní minimum pro dítě v domácnosti podle jeho věku, a to období dítěte věku do 6 let, od 6 do 15let a od 15 do 26 let.

Ve správním řízení se vystavuje na základě rozhodnutí platební výměr (dále jen PV), ve kterém je zapsána dlužná částka za určité období. Ke správnímu řízení dochází až tehdy, kdy plátce pojistného po výzvě krajské pobočky VZP ČR nezaplatí dobrovolně dlužné pojistné a penále, nebo nesplní jinou povinnost, ke které byl vyzván. Účastníkovi se oznámení o zahájení správního řízení posílá do vlastních rukou. Oznámení o zahájení správního řízení obsahuje poučení o možnosti podat v určité lhůtě vyjádření k uvedeným skutečnostem. VZP ČR má lhůtu 5 dní, ve které se může dlužný plátce vyjádřit. Pokud plátce nepodá námitky nebo jsou irelevantní, vydá VZP ČR rozhodnutí, tedy PV.

PV se skládá z výroku, odůvodnění a poučení. Ve výroku jsou napsány údaje, které jsou předmětem řízení, dále právní ustanovení, podle nichž bylo rozhodováno, označení

⁶⁵ POMAHAČ, Richard. *Základy teorie veřejné správy*. s. 185. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-330-8

⁶⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: *Životní a existenční minimum od 1. 1. 2012*. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcase/zivotni_min

účastníka řízení a lhůta ke splnění ukládané povinnosti. V odůvodnění jsou předloženy důvody výroku rozhodnutí, podklady pro jeho vydání, úvahy správního orgánu při hodnocení podkladů a při výkladu právních předpisů. Poučení obsahuje informace o tom, zda je možné podat odvolání, v jaké lhůtě, od kterého dne se tato lhůta počítá, u kterého správního orgánu se odvolání podává, a který správní orgán o dovolání rozhoduje.⁶⁷ PV je doručován do vlastních rukou. Ve lhůtě 15 dní od doručení má dlužník možnost podat odvolání. Marným uplynutím lhůty pro podání odvolání nabývá platební výměr právní moci. Odvolání může účastník podat zpravidla písemně. Musí z něj být jasné, kdo jej činí, které věci se týká a co se navrhuje. Mezi náležitosti patří u fyzické osoby jméno, příjmení, datum narození, místo trvalého bydliště, popřípadě jiná adresa pro doručení. Existuje několik případů, proč se může dlužník odvolat. Například byl-li dlužník na úřadu práce, nebo byl naopak zaměstnán a zaměstnavatel doposud nepodal příslušné informace. Může nastat také případ, že byl dlužník hospitalizován a danou částku nemohl zaplatit, a ani se nedozvěděl o doručených písemnostech. Lze se tedy proti uložené pokutě odvolat, pokud byla pokuta uložena plátcí, který své povinnosti řádně plnil nebo naopak, pokud je uložena pokuta nepřiměřeně vysoká vzhledem ke konkrétnímu porušení povinnosti. V těchto všech případech, při doložení řádných dokladů a listin, jak z úřadu práce, tak například od nového zaměstnavatele, se může PV změnit nebo úplně zrušit. Není-li PV převzat dlužníkem, využije VZP ČR náhradní způsob doručení, tj. uložení. V případě, že si dlužník zásilku nevyzvedl v úložní době nebo adresa plátce není známa, pak je využit institut veřejné vyhlášky. Veřejná vyhláška se vyvěsí na místech stanovených zákonem, a to zejména na svých internetových stránkách VZP ČR a na informační tabuli před budovou VZP ČR. V těchto veřejných vyhláškách jsou stanoveny základní údaje o dlužnících s tím, že má VZP ČR pro tyto plátce potřebnou zásilku k vyzvednutí. I když si dlužník zásilku nevyzvedne, dle zákona se tato písemnost pro potřeby správního řízení považuje za doručenou.

Dlužník může požádat o odstranění tvrdosti ve věci vyměřeného penále. Zde je třeba si uvědomit zásadní rozdíl mezi odvoláním a odstraněním tvrdosti. V případě odvolání dlužník napadá podstatu PV a brání se proti stanovenému dluhu. V případě odstranění tvrdosti si je dlužník vědom svého dluhu a žádá o pomoc. Odstranění tvrdosti se týká většinou snížení částky penále. U částky od 20 000 Kč rozhoduje o odstranění tvrdosti Rozhodčí orgán VZP ČR. U částky do 20 000 Kč o tom rozhoduje VZP ČR, kde jsou za tímto účelem v krajských

⁶⁷ VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Správní řízení – pojištění*. Dostupné z: <http://vzp.cz/o-nas/dokumenty/spravni-řízení/spravni-řízení-pojisteni>

pobočkách zřízeny komise, které rozhodnutí podávají. Na odstranění tvrdosti není právní nárok, což znamená, že dlužníkovi může a nemusí být vyhověno.

PV se může po dobu tří let měnit podle správního řádu, kdy PV stále existuje. Pro věřitele je platební výměr výhodnější z důvodu větší jistoty zajištění svých vymáhaných peněžních prostředků. VZP ČR nejvíce využívá při vymáhání dlužného pojistného exekutory v případě individuálních plátců, a v případě firem (neboli hromadných plátců) je to různé.

b) Mimo správní řízení

Druhým způsobem vymáhání dlužného pojistného se provádí mimo správní řízení. V tomto případě vystaví Všeobecná zdravotní pojišťovna tzv. výkaz nedoplatků (dále jen VN), kde je opět napsána dlužná částka a penále za dané období. Na řízení o VN se nevztahují obecné předpisy o správním řízení. VN se doručuje do vlastních rukou dlužníka, stejně jako u PV. Dle §53 odst. 2 zák. č.48/1997 musí výkaz nedoplatků obsahovat označení plátce pojistného, jemuž se nedoplatky vykazují, výši nedoplatků dle stavu účtu plátce pojistného k určitému dni, vycházející z údajů vykázaných plátcem pojistného nebo z kontrol provedených zdravotní pojišťovnou, z pravděpodobné výše pojistného, byla-li stanovena, a z penále vypočteného k tomuto dni (tj. den, ke kterému byla výše nedoplatků zjištěna), čísla účtů příslušné zdravotní pojišťovny, na která musí být nedoplatky uhrazeny, poučení o vykonatelnosti, poučení o námitkách, označení zdravotní pojišťovny, která výkaz nedoplatků vydala, a datum vydání. VN musí být označen úředním razítkem, musí být uvedeno jméno, příjmení a funkce oprávněné osoby a vlastnoruční podpis. Dlužník má právo zasílat námitky 3 dny od jeho doručení. Na rozdíl od PV, který se může po odvolání jak zrušit, tak i změnit, se VN může jedinečně zrušit, nelze jej změnit. Zdravotní pojišťovna do 30 dnů od doručení námitky vydá rozhodnutí, kterým VN buď zruší, nebo potvrdí. V případě podání námitky, která se prokáže za relevantní, daný VN se zruší, a buď se nevystaví už žádný, nebo se vystaví zcela nový výkaz nedoplatků.

I v tomto případě může plátce zažádat o odstranění tvrdosti, pokud bylo předepsáno penále výkazem nedoplatků. Žádost se může podat do osmi dnů od doručení výkazu nedoplatků. Veškeré skutečnosti, o které se žádost opírá, musí být řádně doloženy.

Z nastudovaných Výročních zpráv VZP ČR lze zjistit, že platí obecné pravidlo, které stanovuje, že se VN předepisují s nižšími dlužnými částkami. Při použití PV, kdy se zahajuje správní řízení, jsou předepisovány vyšší dlužné částky. Účinnost úhrady VN činí za roky

2010 39%, 2009 37% a za rok 2008 26,5%. V případě PV byla účinnost vyšší, a to za rok 2010 41%, 2009 45% a za rok 2008 34%. Ze zjištěných údajů je patrné, že je vše ovlivněno danou situací v zemi, a že rok 2008 byl pro Českou republiku náročnější než roky předešlé vlivem velké finanční a hospodářské krize. Používání VN a PV je nástroj k vymáhání dluhů pouze v případě, že se obnoví dlužníkovi jeho solvence neboli platební schopnost, protože v opačném případě je dluh veden jako pohledávka až do okamžiku jeho odpisu. Následující tab. 4. 2. a tab. 4. 3. poukazují skutečně uhrazené částky za rok 2010 použitím PV a VN.

Tab. 4. 2. Platební výměr

	Předepsáno	Uhrazeno	%
Dlužné pojistné	1610026	687092	42,7
Penále	1311628	504113	38,4
Celkem	2921654	1191205	40,8

Tab. 4. 3. Výkaz nedoplatků

	Předepsáno	Uhrazeno	%
Dlužné pojistné	2347146	1145269	48,8
Penále	1314294	264655	20,1
Celkem	3661440	1409924	38,5

Zdroj: VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Výroční zpráva 2010*.
Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas/dokumenty/vyrocní-zpravy>

Podle § 26c zák. č. 592/1992 Sb. může VZP ČR dlužné pojistné, penále a pokuty a přírážky k pojistnému odepsat, je-li tento dluh zcela nedobytný. Dle Výroční zprávy VZP ČR (2010) byly hlavními důvody odpisů pojistného dle platné metodiky především zánik plátce pojistného, bezvýsledné vymáhání pojistného, promlčení nebo odstranění tvrdosti. K odpisům, a především promlčení, dochází víc u pohledávek samoplátců.

4.5. Aktuální situace VZP na českém trhu

VZP ČR je i pro rok 2012 silnou a stabilní zdravotní pojišťovnou v ČR. V roce 2011 dosáhla všem svým závazkům a je nadále jedničkou pro její klienty i smluvní partnery. Mezi

hlavní cíle patří účelné vynakládání finančních prostředků ze základního fondu zdravotní péče a nikoliv mrhat z prostředků veřejného zdravotního pojištění. Důležitým faktorem je také efektivní výběr a vymáhání pojistného k naplnění její příjmové stránky zdravotně pojistného plánu. Pro rok 2011 měla VZP ČR velmi úspěšný výběr pojistného, kdy efektivita výběru dosáhla u zaměstnavatelů až 99,28 %.

VZP ČR spěje k neustálému zdokonalování přístupu ke svým pojištěncům. Aktuálním tématem je program IZIP neboli internetové zdravotnické knížky. V dnešní době ji používá přes 2,5 milionu klientů a přes více než 20 tisíc zdravotních pracovníků. Program zlepšuje kvalitu zdravotní péče a efektivně rozděluje peníze v hodnotě desítek miliard. Nadále dochází k jeho zlepšování, a to formou mobilních aplikací, které mají ještě více usnadnit svým uživatelům dostupnost ke svým zdravotním záznamům.

V současné době se zdravotnictví ČR potýká s celkovou restrukturalizací a optimalizací lůžkového fondu. Moderní diagnostické a léčebné postupy snižují potřebu hospitalizace a dochází k přesunu operativy do jednodenní péče a dochází k přebytku lůžkové kapacity. Nižší nároky na lůžkovou kapacitu si vynutily organizační změny v provozu ke zvýšení kvalitní, využívané a potřebné zdravotní péče, a tím splňují veškeré nároky medicíny 21. století.

5. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo objasnit problematiku výkonu státní správy Všeobecnou zdravotní pojišťovnou a její kontrolu se zaměřením na činnosti, směřující k realizaci tohoto úkolu, svěřeného Pojišťovně státem. Mezi tyto činnosti patří zejména správa ve věcech účasti na veřejném zdravotním pojištění a ve věcech placení pojistného na zdravotní pojištění.

Na základě teoretických východisek, daných především zákonnými normami, je v bakalářské práci osvětlena charakteristika VZP ČR, její povaha vůči třetím stranám, dále jsou objasněny některé pojmy potřebné k orientování se v terminologii veřejné a státní správy ve vztahu k pojišťovnám. Také je zde vykreslena organizační struktura pojišťovny a prakticky se seznamujeme s úkoly a výkony jednotlivých orgánů Pojišťovny. Následně jsou podrobně popsáni plátcí pojistného a jejich zákonem stanovené povinnosti.

Největší pozornost je v bakalářské části věnována konkrétním kontrolním systémům a jejich praktickým uplatněním jak uvnitř Pojišťovny, tak vůči plátcům pojistného a také výsledkům kontrolní činnosti a případným nápravným opatřením.

V kontextu cíle měla bakalářská práce charakterizovat kontrolu plátců pojistného na všeobecné zdravotní pojištění a vyhodnotit výsledky vycházející z kontroly. Informace o kontrole plátců pojistného byly získány formou konzultace s vedoucí oddělení pojistného a služeb pro klienty v pobočce VZP ČR v Olomouci. Cíl práce byl splněn.

Kontrola plátců pojistného je nedílnou součástí celého systému zdravotnictví. Její efektivní výběr a vymáhání naplňuje jak příjmovou stránku VZP ČR, tak stabilitu celého systému. Bylo zjištěno, že se kontrola plátců pojistného na zdravotní pojištění řadí mezi kontroly individuální, jelikož ji vykonává subjekt VZP ČR. Řadí se mezi kontroly vnější směřující mimo Pojišťovnu na konkrétní plátce. Za rok 2011 dosahuje efektivita výběru pojistného přes 99 %. Nikdy nemůže výběr dosáhnout stoprocentní hodnoty, jelikož se do veřejného zdravotního pojištění zahrnují i osoby evidované s trvalým bydlištěm na městských úřadech a od těchto osob k placení pojistného nedochází, jelikož nedisponují žádným majetkem. Dále se VZP ČR nikdy nedočká vymožení pohledávky od firem, na kterých se podepsala finanční situace ČR a jsou v insolventi, protože jsou tyto pohledávky nedobytné a časem dochází k jejich odpisu.

Důležité je zdůraznit, že je kontrola plátců pojistného a jeho vymáhání zajištěna takovými prostředky, aby došlo k uspokojení co nejvyššího počtu pohledávek VZP ČR. VZP ČR přistupuje ke svým neplatičům důsledně, ale je si vědoma, že schopnost firem splácet

dlužné částky může být často omezená, a proto ke svým dlužníkům zaujímá opatření formou splátkového kalendáře nebo dílčí úhrady dlužného pojistného. Individuálnější přístup k jednotlivým plátcům při vymáhání pojistného není možný, jelikož by to mohlo ve svém důsledku znamenat úbytek prostředků na úhradu poskytované zdravotní péče, a to i na úkor těch, kteří pojistné platí, u kterých je pojistné úspěšně vymáháno, nebo hlavně u těch, kteří zdravotní péči potřebují.

Praktickým přínosem práce je komplexní pohled na funkci VZP ČR v systému státní a veřejné správy, pohled na její činnosti a specifika a přínos pro veřejnou správu. Dále přináší možnost nahlédnout do konkrétních příkladů a zásad, týkajících se provádění politiky veřejné správy ve VZP ČR, a také do výsledků a efektivnosti kontrolního systému ve VZP ČR, a to zejména na problematiku kontroly plátců pojistného.

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie

- 1) ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnanců, zaměstnavatelů, OSVČ s komentářem a příklady 2011*. 3. vyd. Olomouc: Anag, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7263-644-0.
- 2) DANĚK, Antonín a Jiří GLET. *Zdravotní pojištění*. Praha: Linde, 2003. 95 s. ISBN 80-86131-46-7.
- 3) DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojišťovny a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, 2009. 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4.
- 4) HENDRYCH, Dušan. *Správní věda. Teorie veřejné správy*. 2.vyd. Praha: ASPI, 2007. 211 s. ISBN 80-86395-86-3.
- 5) HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7380-096-3.
- 6) JANASOVÁ, Marie. *Účetnictví zdravotních pojišťoven*. 1.vyd. Ostrava: VŠB-Technická univerzita Ostrava, 2007. 62 s. ISBN 978-80-248-1526-8.
- 7) KÁŇA, P. *Základy veřejné správy*. 3. vyd. Ostrava: Montanex 2010. 352 s. ISBN 978-80-7225-319-7
- 8) NEMEC, Juraj, OCHRANA, František, PAVEL Jan a Vladimír ŠAGÁT. *Kontrola ve veřejné správě*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 158 s. ISBN 978-80-7357-558-8
- 9) POMAHAČ, Richard. *Základy teorie veřejné správy*. 267 s. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-330-8
- 10) REKTOŘÍK, Jaroslav, ŠELEŠOVSKÝ, Jan a kolektiv. *Kontrolní systémy veřejné správy a veřejného sektoru*. Praha: Ekopress, 2003. 212 s. ISBN 80-86119-72-6.
- 11) SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 1.vyd. Praha: ASPI 2005. 379 s. ISBN 80-7357-060-2.

Právní předpisy

- 12) Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 13) Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- 14) Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 15) Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje

- 16) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Správní řízení – pojištění*. Dostupné z: <http://vzp.cz/o-nas/dokumenty/spravni-rizeni/spravni-rizeni-pojisteni>
- 17) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *O nás*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas>
- 18) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Zřízení a předmět činnosti, organizační struktura*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas/organizacni-struktura>
- 19) PODNIKATEL. *Dohoda o provedení práce 2012 a sociální pojištění ze dne 14. listopadu 2011* [online]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/dohoda-o-provedeni-prace-2012-a-socialni-pojisteni/>
- 20) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Stanovení vyměřovacího základu*. Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/zamestnavatele/stanoveni-vymerovaciho-zakladu-1>
- 21) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Maximální vyměřovací základ*. Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/zamestnavatele/maximalni-vymerovaci-zaklad>
- 22) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *OSVČ - Maximální a minimální vyměřovací základ*. Dostupné Z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/osvc/maximalni-a-minimalni-vymerovaci-zaklad>

- 23) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *OBZP – Oznamovací povinnost*.
Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/obzp/oznamovaci-povinnost-1>
- 24) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *OBZP - Výše pojistného*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/obzp/obzp-vyse-pojistneho>
- 25) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Plnění oznamovací povinnosti*.
Dostupné z: <http://vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/zamestnavatele/plneni-oznamovaci-povinnosti>
- 26) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Odvod pojistného*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/povinnosti-platcu-pojisteni/metodika/zamestnavatele/odvod-pojistneho>
- 27) NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD. NKÚ: *NKÚ zkontroloval prostředky vybírané na základě zákona ve prospěch Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR ze dne 27. ledna 2011*.
[online] Dostupné z: <http://www.nku.cz/scripts/detail.php?id=5521>
- 28) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Revizní činnost*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas/revizni-cinnost>
- 29) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Kontrola zaměstnavatele*. Dostupné z: <http://archiv.vzp.cz/www.vzp.cz/cms/internet/cz/Platci/Zamestnavatele/kontrola-zamestnavatele/index.html>
- 30) VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. VZP: *Výroční zpráva 2010*. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/o-nas/dokumenty/vyrocní-zpravy>
- 31) MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. MPSV: *Životní a existenční minimum od 1. 1. 2012*. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcase/zivotni_min

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
Kč	Koruna česká
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
OBZP	Osoba bez zdanitelných příjmů
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PV	Platební výměr
RO	Rozhodčí orgán
Sb.	Sbírky
VN	Výkaz Nedoplatků
VZP ČR	Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky
WWW	World wide web

Seznam tabulek

- 1) Tab. 2. 1. - Přehled současných zdravotních pojišťoven
- 2) Tab. 3. 1. -Přehled maximálního vyměřovacího základu a maximální měsíční zálohy OSVČ
- 3) Tab. 3. 2. -Vývoj minimálního měsíčního vyměřovacího základu a minimální měsíční zálohy OSVČ
- 4) Tab. 3. 3. -Průběh minimální mzdy a minimálního pojistného pro OBZP
- 5) Tab. 3. 4. -Přehled vyměřovacího základu a pojistného osob, za které platí pojistné stát
- 6) Tab. 4. 1. -Přehledné rozdíly mezi vnitřní kontrolou a interním auditem
- 7) Tab. 4. 2. -Platební výměr
- 8) Tab. 4. 3. -Výkaz nedoplatků

Seznam obrázků

- 1) Obr. 2.1. -Schéma financování zdravotního pojištění
- 2) Obr. 2.2. -Rozdělení veřejné správy

Prohlašuji, že

-jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO)

má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);

- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;

- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
Eva Fazekasová

Seznam příloh

- 1) Příloha č. 1 – Příjmy pojistného za rok 2010
- 2) Příloha č. 2 – Rozvaha VZP ČR k 31. 12. 2010
- 3) Příloha č. 3 – Přehled OSVČ
- 4) Příloha č. 4 – Přihlášky a evidenční list zaměstnavatele
- 5) Příloha č. 5 – Hromadné oznámení zaměstnavatele
- 6) Příloha č. 6 – Přehled o platbě pojistného zaměstnavatele